

پیشگفتار

سخن ناشر

سال دوازدهم برای شما سال غریبی است و چرا؟ نه فقط برای اینکه آخرین سال تحصیلی شما قبل از دانشگاه است و نه فقط برای این که تلاشی خواهید داشت عظیم برای رسیدن به دانشگاه؛ بلکه به یک دلیل مهم‌تر. به‌زودی متوجه خواهید شد که دیگر مثل زمانی که دانش‌آموز یازدهم بودید حرف نمی‌زنید و حتی مثل سال قبل راه نمی‌روید در شما جوانی در حال روییدن است که قرار است به‌زودی سرنوشت خودش را به‌دست گیرد.

آخر می‌دانید آدم که دبیرستان را تمام می‌کند لباس‌های ذهنش، برایش کوچک می‌شود. حالا بیایید از جایی دیگر به همین موضوع نگاه کنیم.

شما و به‌خصوص شما که دانش‌آموز انسانی هستید متفاوت‌تر بزرگ می‌شوید ذهن‌تان تحلیلی‌تر می‌شود. دیگر هر حرفی را نمی‌پذیرید و راضی به استدلال‌های سطحی نمی‌شوید عمیق می‌شوید عین چاه عمیق!

چاه عمیق دیداید؟ چاه‌کن از لایه‌های سطحی زمین عبور می‌کند و می‌رسد در جایی در آن عمق‌ها، به آب.

شما درون‌تان چنین می‌شود: عمیق!

و یک موضوع دیگر: می‌دانید چه چیزی دلم می‌خواهد؟

دلم می‌خواهد بگویم به شما، به شما که انتشارات مشاوران آموزش را به‌عنوان ناشر تخصصی خودتان انتخاب کرده‌اید که می‌شود «لطف کنید و امسال را خیلی جدی بگیرید؟ تا بیشتر بزرگ شوید تا بیشتر عمیق شوید؟ می‌شود خسته نشوید؟ می‌شود وقتی زحمت می‌کشید و به اندازه زحمتتان در مدرسه یا در آزمون نتیجه نگرفتید ناامید نشوید و به خودتان بلند بگویید که هی فلانی! تو حق نداری! حق نداری که ناامید شوی و بعد دست از تلاش نکشید؟»

آخرین حرفم برای شما که دیگر برایتان حرف نخواهم زد، چرا که سال بعد در دانشگاه خواهید نشست و در جایگاه دانشجو:

در تمام سال‌هایی که برای رشته علوم انسانی کار کردم یک چیز همیشه باورم بود و آن این که زمین و زمان را باید به هم بریزم تا بتوانم قدمی در راه رشد و توسعه علوم انسانی بردارم و یواش به شما می‌گویم که احساس خوبی دارم احساس رضایت انگاری همه تلاش‌های من و همکارانم بی‌نتیجه نبوده است، چرا که شما خواننده جدی ما هستید و امیدوارم که «روش‌هایی که در کتاب‌هایمان یاد گرفته‌اید را بتوانید در دانشگاه نیز به کار بگیرید»

دانشجوی آینده سلام!

و حید تنها

«آن لحظه‌ها، جوانی ما بود

آن لحظه‌ها بی‌شک بیدار

زیبا و پرشکوه و شکبیا

نه در چرا، به چون و چرا بود ...

آن لحظه‌ها، جوانی ما بود» شقیعی کذکنی

نگارش کتاب که تمام شد، برگشتیم به نقطه آغاز و بحث در مورد اینکه برای «مقدمه» چه باید بگوییم.

دور هم نشستیم تا از لحظه‌هایی بنویسیم که به قول سعدی «حاصل دور زندگی» ما بود و نتایج‌اش کتابی در دستن شما کتاب، تصویری شد از ماجرای چهار قری که روزگاری مثل شما، دانش‌آموز رشته علوم انسانی بودند و دغدغه‌شان «عروض» بود و «آریه»: تشخیص اختیارات وزنی و فهم تغلوت «اضافه تشبیهی» و «استعاره»: روزهایی را به یاد آوردیم که درست مثل خود شما برای «تاریخ ادبیات» و حفظ نام شاعران و نویسندگان، جدول می‌کشیدیم به یاد جزوه‌ها مان افتاده بودیم و روز آزمون سراسری؛ هر چهار نفر، یک انتخاب داشتیم و آن هم ادبیات. از ما برنمی‌آمد دنبال رشته‌ای بریم که عاشقش نباشیم.

سال‌ها در این رشته درس خواندیم. معلم شدیم و داستان‌های شما را شنیدیم. بخش‌هایی که در یادگیری آن اشکال داشتید، نکات مهم، ترفندهایی که در آزمون سراسری برای به چالش کشیدن ذهن شما از آن استفاده می‌کنند، همه را در نظر گرفتیم و در آخر، در نگارش کتاب، یک هدف را پیش رو قرار دادیم: «موفقیت شما در بخش ادبیات اختصاصی آزمون سراسری.»

کتاب را در قالب چهار بخش «سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات»، «عروض و قافیه»، «آریه‌های ادبی» و «قرابت معنایی» ببینید در بخش سبک‌شناسی و تاریخ ادبیات، تلاش‌مان بر این بود که در قلب «مؤلفان» توفیق زمانی را به رابطه علی و قلیع را مشخص کنیم و با ترمیم «جدول مقایسه‌ای»، تغلوت‌های سطوح سه‌گانه ادوار مختلف را نشان دهیم. هدف اصلی مان، تغییر یادگیری تاریخ ادبیات از حفظ کردن محض به فهم و درک مطلب بوده است. در پایان مباحث سبک‌شناسی، برای آشنایی شما با سبک ادبی هر دوره، نمونه‌ای از اشعار ادوار مختلف را در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری تحلیل کرده‌ایم.

در بخش عروض و قافیه با آموزش گام‌به‌گام مباحث عروضی پیش رفته‌ایم. با قراردادن تمرین‌های متنوع در پایان هر مبحث، سعی کردیم مفاهیم عروضی را ملکه ذهن‌تان سازیم. با آموزش جزیه‌جزء نکات تستی عروض در قالب عنوان «فراموش نکنید»، شما را با سوالات کنکور آشنا ساخته‌ایم. در بخش آریه‌های ادبی سعی کردیم با ذکر مثال و مصداقی آشنا با ذهن‌تان، توضیح مطالب را آغاز کنیم و بعد از تحلیل مثال‌های متعدد، به قاعده اصلی اشاره کنیم.

در بخش قرابت معنایی برای نخستین بار در میان کتاب‌های آموزشی، درسنامه‌ای جامع تهیه کرده‌ایم. در این درسنامه‌ها اصلی‌ترین مفاهیم شعری هر دوره را در قالب ساختار سوالات کنکور تحلیل کرده‌ایم. از «واژه‌های تداعی‌کننده» برای درک مفهوم بیت کمک گرفته‌ایم و علاوه بر آن، بر مهارت‌های واژگانی، دستوری و ادبی که در یافتن مفهوم بیت چاره‌ساز است، تأکید کرده‌ایم.

معتقدیم درسنامه بدون طراحی «تست» در آموختن مطلب، ناتوان است؛ طراحی پرسش‌های چهارگزینه‌ای در قالب عنوان «محک بزنیم» برای کسب مهارت شما در یافتن تله‌های تستی در کنکور است.

کتاب حاضر شامل ۱۶۸۱ تست است. در چینش تست‌ها کوشیدیم از تست‌های «آسان» به «سخت» برویم. تست‌های تألیفی دربرگیرنده سوالات آموزشی (با هدف یادگیری مطالب) و تست‌های شبیه‌سازی شده با آزمون‌های سراسری است. اعم تست‌های آزمون‌های سراسری علوم انسانی در سال‌های اخیر را پاسخ گفته‌ایم. نامجموعه کاملی از سوالات کنکور در اختیارتان قرار بگیرد. پاسخنامه‌ها نیز جامع و کاملاً تشریحی است.

در انتها، کتابی که در دست دارید، حاصل اعتماد و تلاش همکاران بانک‌گیزه‌مان در انتشارات «مشاوران آموزش» است. به ثمر رسیدن این اثر را مرهون همدلی ایشان می‌دانیم.

جناب آقای وحید تمنا، مدیریت محترم انتشارات مشاوران آموزش از اعتماد و جسارت‌بخشی شما بی‌نهایت سپاس‌گزاریم.

جناب آقای دکتر احمد خداداد، مدیریت محترم بخش تألیف و تولید انتشارات، شما چراغ لول را در ذهنمان روشن کردید. جای‌جای این مسیر را با ما قدم زدید و ناهمواری‌ها را بر ما آسان کردید. از ما خواستید «نویسنده» باشیم و «خلاق». حضورتان در کنار اثر، وزن کتاب ماست. از شما ممنونیم.

همکاران عزیزمان در واحد تألیف و تولید، خانم‌ها سها سلیمان‌زاده و حدیث احمدی، مسئولان اجرایی کتاب، شاهد تلاش هر روزتان در به ثمر رسیدن اثر بوده‌ایم. قدرتان برنامه‌ریزی، دقت و جزئی‌نگری شما هستیم.

سرکار خانم الهام رودبارنی، صفحه‌آرای کتاب، از حسن سلیقه و دقت نظرتان ممنونیم.

دست تمامی همکاران ویراستارمان را که عیب‌ها و نواقص را یادآوری کردند، به گرمی می‌فشاریم. در پایان از خوانندگان عزیزمان می‌خواهیم نواقص را به ما گوشزد کنند. پرسش‌گرایان و کتاب‌را‌ب‌دید نقدی بخوانند

گروه مؤلفان

مقدمه مؤلفان

پایه دهم

تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

۸	درس اول مبانی تحلیل متن
۱۰	درس چهارم تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن‌های اولیهٔ هجری
۱۲	درس هفتم سبک و سبک‌شناسی (سبک خراسانی)
۱۶	درس دهم زمان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ششم و ویژگی‌ها سبکی آن

عروض و قافیه

۳۳	درس دوم سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی
۳۴	درس پنجم همافزگی یاره‌های کلام
۳۹	درس هشتم وزن شعر فارسی
۴۱	درس یازدهم قافیه

آرایه‌های ادبی

۵۹	درس سوم واج آرایی، واژه‌آرایی
۶۱	درس ششم سجع و انواع آن
۶۴	درس نهم موازنه و ترصیع
۶۶	درس دوازدهم جناس و انواع آن

قرابت معنایی

۷۹	درستامه قرابت معنایی
----	----------------------

پایه یازدهم

تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

۱۰۳	درس اول تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های هفتم، هشتم و نهم
۱۰۶	درس چهارم سبک‌شناسی قرن‌های هفتم، هشتم و نهم (سبک عراقی)
۱۰۹	درس هفتم تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های دهم و یازدهم
۱۱۱	درس دهم سبک‌شناسی قرن‌های دهم و یازدهم (سبک هندی)

عروض و قافیه

۱۲۶	درس دوم پایه‌های آوایی
۱۲۷	درس پنجم پایه‌های آوایی هسان (۱)
۱۳۰	درس هشتم پایه‌های آوایی هسان (۲)
۱۳۳	درس یازدهم پایه‌های آوایی هسان دینختی

تزیینات ادبیه

۱۴۶	درس سوم
	تشبیه
۱۵۰	درس ششم
	مجاز
۱۵۲	درس نهم
	استعاره
۱۵۵	درس دوازدهم
	کنایه

قرابت معنایی

۱۷۷	درسنامه قرابت معنایی
-----	----------------------

پایه دوازدهم

تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی

۲۰۱	درس اول
	تاریخ ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم (دوره بازگشت و بیداری)
۲۰۴	درس چهارم
	سبک‌شناسی قرن‌های دوازدهم و سیزدهم (دوره بازگشت و بیداری)
۲۰۶	درس هفتم
	تاریخ ادبیات قرن چهاردهم (دوره معاصر و انقلاب اسلامی)
۲۱۱	درس دهم
	سبک‌شناسی دوره معاصر و انقلاب اسلامی

عروض و قافیه

۲۲۶	درس دوم
	بایه‌های آوایی ناهمساز
۲۳۵	درس پنجم
	اختیارات شاعری (۱)، زمانی
۲۴۱	درس هشتم
	اختیارات شاعری (۲)، وزنی
۲۴۴	درس یازدهم
	وزن در شعر نیمایی

تزیینات ادبیه

۲۶۸	درس سوم
	مراعات نظیر، تلمیح و تضمین
۲۷۲	درس ششم
	لف و نشر، تضاد و تناقض
۲۷۷	درس نهم
	لفظی، ابهام و ابهام تناسب
۲۸۰	درس دوازدهم
	حسن تملیل، حسن آمیزی و اسلوب معادله

قرابت معنایی

۳۰۶	درسنامه قرابت معنایی
-----	----------------------

پست‌نویس

۳۳۴	
-----	--

دروسنامه

علوم و فنون
ایران
عسری

نی	ک	نی	م	دش	نر	ت	ب	تو	زار	ه	هن	با
-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
تست	ن	با	مهز	هن	ل	د	ل	ج	هم	دوست	ای	

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

جمع بندی

خلاصه‌ای از آنچه در این درس خوانده‌اید:

وزن‌های عروضی به دو شکل هستند: **۱** همسان **۲** ناهمسان

۱ وزن‌های همسان یا از تکرار یک رکن ساخته شده‌اند و یا دوری (دولختی) هستند.

۲ وزن‌های ناهمسان از چند رکن مختلف ساخته می‌شوند.

وزن‌های عروضی، بطور کلی با یکی از رکن‌های فعلون، مفاعیلن، فاعلاتن، فعلاتن، فعلاآت، مفعول، مفاعلن، مستفعلن، متفعلن، فاعلاآت، فعلن و مستفعل آغاز می‌شوند؛ لذا وزن‌های عروضی ناهمسان اغلب با یکی از رکن‌های فاعلاتن، مفعول، مستفعل، مفاعلن، مستفعلن و متفعلن شروع می‌شوند و در این میان فقط رکن «مفعول» سه‌هجایی است.

درس ۵

اختیارات تناعری (۱): زبانه

بعد از مطالعه بخش وزن‌های ناهمسان متوجه شدید که برای ایجاد یک وزن عروضی در شعر، نیازمند یک نظم و انسجام در پایه‌های آوایی هستیم؛ گاهی این نظم دچار ناهماهنگی می‌شود و شاعر برای از بین بردن این بی‌نظمی می‌تواند از اختیارات شاعری استفاده کند. این اختیارات به دو دسته تقسیم می‌شوند: بخش اول «زبانی» و بخش دوم «وزنی» است.

۱. اختیارات زبانی

۱-۱. اختیار زبانی حذف همزه

یادتان هست؟ در بخش قبلی گفتیم که هیچ واژه‌ای با مصوت آغاز نمی‌شود و حتی واژه‌هایی مانند «آسمان، ابتدا، بر و ..» که بظاهر با مصوت آغاز شده‌اند، پیش از مصوت آغازین یک «همزه» دارند. اگر دو واژه کنار هم قرار بگیرند که واژه اول به صامت ختم شده باشد و واژه دوم، از آن دسته کلمه‌هایی باشد که بظاهر با مصوت آغاز شده‌اند، می‌توانیم همزه میان این صامت و مصوت را حذف کنیم؛ به مثال توجه کنید: من آمدم → درواقع این چنین است ← من آمدم. کلمه «من» به صامت ختم شده و کلمه «آمدم» بظاهر با مصوت شروع می‌شود؛ پس می‌توانیم در شعر، همزه بین آن‌ها را حذف کنیم و این عبارت را به این صورت بخوانیم: «من‌آمدم». شما این نکته را قبلاً آموخته بودید و می‌دانستید که برای نوشتن شعر به خط عروضی باید آن را همان‌طور که می‌خوانیم بنویسیم پس حل این تمرین، مانند تمرین‌های قبل برای شما، ساده خواهد بود.

۱-۲. محک بزنیم

بیت‌های زیر را با توجه به حذف شدن همزه، تقطیع کنید و وزن آن‌ها را به دست آورید.

- ۱** آنچه کردی تو به من هیچ ستم‌کار نکرد
- ۲** بخت پیروز که با ما به خصومت می‌بود
- ۳** یکدم آخر حجاب یکسو نه
- ۴** زهر از کف دست نازنینان
- ۵** کاشکی خاک بودمی در راه
- هیچ سنگین‌دل پیداگر این کار نکرد
- بامداد از در من صلح‌کنان باز آمد
- تا بر آساید آرزومندی
- در حلق چنان رود که جلاب
- تا مگر سایه بر من افکندی

یافته‌ها												
آء	چ	کر	دی	ث	پ	من	هیج	س	تم	کار	ن	کرد
-	U	-	-	U	U	-	U	U	-	U	U	-
هیج	سن	د	ل	بی	دا	د	گ	کار	ن	کرد		
یخ	ت	پی	روز	کی	با	ما	پ	خ	صو	مت	می	بود
-	U	-	U	U	-	U	U	U	-	-	-	-
با	م	دا	دز	ر	من	صلح	غ	با	زا	مد		
یک	د	ما	خر	ح	جاب	یک	سو	نه				
-	U	-	-	U	-	-	-	-				
تا	ب	را	سا	تی	دا	ر	زو	هن	دی			
ژ	ز	گ	ف	دس	ت	نا	ز	نی	۱۰/			
-	U	U	U	-	U	-	U	-	-			
در	خلف	خ	۱۰/	ز	ود	ک	ج	لاب				
کاش	کی	خاک	بو	د	می	در	راه					
-	U	-	U	-	U	-	-	-				
تا	م	گر	سا	ی	بر	م	ف	کن	دی			

یک نکته ریز توجه کنید اختیار زبانی حذف همزه را، گاهی بدون تقطیع هجایی و حتی خواندن بیت، می‌توان از میان گزینه‌ها پیدا کرد.

۱۰۰؟

محک بزنیم

شاعر در کدام یک از گزینه‌های زیر از اختیار زبانی «حذف همزه» استفاده کرده است؟

- ۱ اگر زنده بازخواهی یافت
 - ۲ بر رخ ساقی پرریب‌گر
 - ۳ گفتم آهن‌دلی کنم چندی
 - ۴ ما که باشیم که زخم تو شود قسمت ما
- رنجه شو، بیشتر چرا نایی؟
هجو حافظ بنوش باده ناب
ندهم دل به هیچ دل‌بندی
دیدن تیر به آغوش کمان ما را بس

یافته‌ها

گزینه «۳» اگر فقط به ظاهر بیت‌های بالا توجه کنید، متوجه خواهید شد در ابیات «الف، ب و ت» هیچ دو واژه‌ای در کنار هم قرار نگرفته‌اند که اولی با صامت تمام شود و دومی همزه آغازی داشته باشد. پس بدون نیاز به تقطیع و یا حتی خواندن بیت‌ها، توانستیم جواب صحیح را بیابیم.

۱-۲. تغییر کمیت مصوت‌ها

تا اینجا ما با یکی از اختیارات زبانی آشنا شدیم که به آن حذف همزه می‌گویند. اختیار زبانی دوم، تغییر کمیت مصوت‌ها است. در این اختیار زبانی، شاعر می‌تواند، در موارد خاص، مصوت کوتاه را بلند یا مصوت بلند را کوتاه تلفظ کند.

۱. بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

سؤال: به نظر شما آیا شاعر مصوت کوتاه خاصی را می‌تواند بلند تلفظ کند؟
در ادامه بحث به پاسخ این سؤال خواهید رسید.
به تقطیع بیت زیر توجه کنید:

«لا ای پسر فرزانه مکن عیبم ز میخانه که من در ترک پیمانه، دلی پیمان‌شکن دارم»

ء	لا	ای	پی	ر	فر	زا	ن	م	ن	عی	بم	ز	می	خا	ن
U	-	-	-	U	-	-	U	U	-	-	-	U	-	-	U

درسنامه

علوم و فنون
ایست
عروض

ک	هـ	ن	در	تَر	ک	پی	ما	ن	د	لی	پی	ش	گن	دا	زَم
U	-	-	-	-	U	-	-	کَل	U	-	-	U	-	-	-

مصراع اول و دوم (طبق گام چهارم) کاملاً زیر هم نوشته شده‌اند. از آنجا که می‌دانیم وزن شعر «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» است، پس شاعر برای ایجاد انسجام و نظم در هجاهای بیت، هجای هشتم هر دو مصراع را که کوتاه است، بلند فرض کرده. پس هنگام تقطیع، روی آن‌ها خط می‌زنیم و علامت هجای بلند را می‌نویسیم (کَل). پس نباید فراموش کنید که گاهی دانستن وزن شعر در یافتن اختیار شاعری کمک‌رسان است. یک نمونه دیگر:

«همه کارم ز خودکامی به بدنای کشید آخر / نهان کی ملند آن رازی کزو سازند محفل‌ها»

هـ	م	کا	زَم	ز	خُد	کا	می	ب	بَد	نا	می	ک	شی	دا	خِر
U	کَل	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-
ن	ا	کی	ما	ن	را	زی	گ	زَو	سا	زَند	مَع	فَل	ها	-	-
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-

با توجه به اینکه وزن شعر «مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» است شاعر هجای دوم رکن اول در مصراع اول را که کوتاه است، بلند در نظر گرفته است. ما نیز هنگام تقطیع روی آن خط می‌زنیم و علامت هجای بلند را می‌نویسیم (کَل).

توجه دوباره به هر دو بیت و هجاهای کوتاهی که شاعر آن‌ها را بلند در نظر گرفته است، توجه کنید؛ می‌بینید که همه آن‌ها هجای آخر یک واژه هستند. شاید متوجه شده باشید که تمام این واژه‌ها به «ی» ختم شده‌اند.

یک نکته ریز پس در پاسخ این سؤال که «آیا شاعر هجاهای کوتاه خاصی را بلند فرض می‌کند؟» می‌گوییم: «بله، یکی از انواع این هجاها هجای پایان کلمه‌ای است که به «ی» ختم می‌شود.

با توجه به نکته‌های تستی که تاکنون خوانده‌اید، در این تمرین خود را بسنجید.

۱۲۲
محک بزنیم

بیت‌های زیر را تقطیع هجایی کنید.

(فراموش نکنید که طبق گام چهارم پیش بروید و هجاها را زیر هم بنویسید).

- ۱. کردم نظر به روی تو جای نگاه ملند / بر گردن نظاره من این گناه ماند
- ۲. کنون حلاوت پیوند را بدانی قدر / که شربت غم هجران تلخ نوشیدی
- ۳. راز درون پرده ز رندان مست پرس / کاین حال نیست زاهد عالی مقام را

یاقتما

گر	دم	ن	ظَر	ب	رو	ی	ث	جا	ی	ن	گاه	ماند
-	-	U	-	U	-	U	U	-	کَل	U	U	-
بَر	گَر	دَ	ن	ن	ظا	ر	ی	هـ	ا	کُ	ناه	ماند
-	-	U	کَل	U	-	U	U	-	-	U	U	-

وزن بیت: مفعول فاعلاتن مفاعیلن فاعلن

اختیار شاعری: هجای چهارم مصراع دوم و هجای دهم مصراع اول

ک	شَر	بَ	ت	ع	لا	وَ	ت	پی	وَنَد	را	ب	دا	نی	قَدَر
U	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-
ک	شَر	بَ	ت	ع	م	هـ	ج	رَا	ن	تَلخ	نَو	شِ	دِ	-
U	-	U	کَل	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-

وزن بیت: مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلن

اختیار شاعری: هجای چهارم مصراع دوم.

پرس	مست	ن	دا	رن	ز	د	پر	ن	رو	د	ز	را
-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
را	قام	م	لی	عا	د	هد	زا	نیست	حال			
-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-

وزن بیت: مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن
اختیار شاعری: هجای دوم مصراع اول

اگر تمرین‌ها را به درستی انجام دهید و اختیارات شاعری آن‌ها را با توجه به وزن شعر به دست آورید، متوجه یک نکته خواهید شد:

همه اختیاراتی که در این سه بیت وجود دارد، در کسره‌های اضافه‌ای است که در پایان مضاف قرار می‌گیرد.

علاوه بر این دو مورد، شاعر می‌تواند «و» عطف یا ربط را هم بلند در نظر بگیرد. بیت زیر شاهد خوبی برای این اختیار شاعری است.
«لی کز خرد گردد آراسته جو گنجی بود پر زر و خواسته»

د	لی	کز	خ	زد	گر	د	دا	راس	ت
U	-	-	U	-	-	U	-	U	U
چ	گن	جی	ب	ود	پر	ز	ز	خاس	ت
U	-	-	U	-	-	U	-	U	U

با توجه به وزن بیت که فعولن فعولن فعولن فعل است، متوجه می‌شوید که در هجای هشتم مصراع دوم اختیار زبلی وجود دارد که شاعر در آن «و» عطف را بلند تلفظ کرده است.

چهارمین مورد برای بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه: شاعر می‌تواند هجای کوتاهی را که در واژه‌های «تو» و «ه» می‌آید، بلند تلفظ کند.
نمونه:

«ای عشق تو موزون‌تری یا باغ و سیستان تو چرخ ای بز ای ماه تو جان‌بخش مشتاقان تو»

ای	عشق	تو	هو	پ	ت	ری	یا	با	غ	سی	پس	تا	ن	ت
-	U	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-	-	U	U
چ	خی	بی	زن	ای	ما	ه	ت	یا	خ	ش	ش	قا	ن	ت
-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	-	-	U	U

«گر داد من شکسته دادا دادا ورنه من و عشق هرچه با دادا دادا»

گر	دا	د	ه	ن	ش	س	ت	دا	دا	دا	دا	دا
-	-	U	U	U	U	-	U	-	-	-	-	-
و	ن	م	ن	عشق	هر	چ	چ	با	با	با	با	دا
-	U	U	-	U	-	U	-	-	-	-	-	-

یادتان هست؟ در صفحه‌های پیشین سؤالی مطرح کرده بودیم: آیا شاعر هجای کوتاه خاصی را بلند فرض می‌کند؟ پاسخ کامل‌تر به این سؤال این است: «بله». هجای پاین کلمه‌ای که به «ه» مختوم است.

هجای کسره اضافه‌ای که در پاین مضاف قرار می‌گیرد.

هجای «و» عطف یا ربط

واژه‌های «تو» و «ه»

فراموش نکنید! پیش از آنکه بینی را تقطیع هجایی کنید، متوجه خواهید شد که در کدام بخش آن ممکن است اختیار شاعری بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه باشد.

با توجه به نکته بالا و سایر نکته‌هایی که تاکنون آموختید، تست زیر را حل کنید.

؟؟؟

محک بزنیم

در کدام گزینه، اختیار زبانی بلند تلفظ‌شدن مصوت کوتاه دیده می‌شود؟

- ۱ دو چشم مست تو برداشت رسم هشیاری
۲ نیست در شهر نگاری که دل ما ببرد
۳ من از تو روی نیچم، گرم بیازاری
۴ گفتم آهن‌دلی کم چندی
وگرنه فتنه ندیدی به خواب بیداری
بختم از یار شود، رخنم ازین جا ببرد
که خوش بود ز عزیزان تحمل خواری
ندهم دل به هیچ دل‌بندی

یافته‌ها

گزینه «۳» در گزینه «۴» «دو در چشم مست» و واژه «تو» می‌توانند این اختیار زبانی را داشته باشند:

دُ	چُش	م	مَس	تِ	تُ	بَر	دَاشت	رَس	م	هَش	یا	ری
U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	-	-
و	گَر	ن	فِت	ن	ن	دِی	دِی	پ	خَاب	بِی	دا	ری
U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	-	-

هیچ اختیار شاعری وجود ندارد.

در گزینه «۳» «دو در دل ما» می‌تواند این اختیار زبانی را داشته باشد:

نِیست	دَر	شَهر	ن	گَا	رِی	کِ	دِ	لِ	مَا	پ	ب	زَد
U	-	U	U	-	-	U	U	کَل	-	U	U	-
بِخ	ت	مَر	بَا	ر	ش	وَد	رَخ	ت	م	جَا	ب	زَد
U	-	U	-	U	U	-	U	U	-	U	U	-

در هجای یازدهم اختلاف هجایی دو مصراع دیده می‌شود؛ پس اختیار زبانی وجود دارد.

در گزینه «۳» واژه «تو» ممکن است اختیار زبانی داشته باشد پس فقط تا همان قسمت ادامه می‌دهیم:

م	نَز	ت	رِوی	ن	بِی	چَم	ک	زَم	پ	یا	زا	ری
U	-	U	U	U	-	U	U	-	U	-	-	-
ک	خُش	ب	وَد	ز	ع	زِی	ت	حَم	م	ل	خا	ری
U	-	U	-	U	U	-	U	U	-	کَل	-	-

اختلافی در نشانه‌های هجایی دو مصراع دیده نمی‌شود؛ پس خالی از اختیار شاعری است.

در گزینه آخر هیچ‌یک از شرایط وجود اختیار زبانی بلند تلفظ‌شدن هجای کوتاه وجود ندارد؛ پس این بیت نمی‌تواند اختیار زبانی داشته باشد.

۲. کوتاه تلفظ کردن مصوت‌های بلند

این اختیار زبانی برعکس اختیاری است که پیش‌تر توضیح داده شد؛ در اختیار شاعری قبل، مصوت‌های کوتاه را بلند فرض می‌کردیم. اما در این اختیار، مصوت‌های بلند را کوتاه تلفظ می‌کنیم. شاعر فقط در شرایط معینی می‌تواند از این قابلیت بهره ببرد: (هجاهای بلندی که در آنها مصوت بلند «ی» و «و» آمده باشند، قابلیت کوتاه تلفظ شدن دارند.)

فراموش نکنید: مصوت «آ» هیچ‌وقت کوتاه تلفظ نمی‌شود.

اکنون دربارهٔ اختیارات زبانی، همه‌چیز را می‌دانید، پس تمرین زیر برای شما ساده خواهد بود.

؟؟؟

محک بزنیم

بیت‌های زیر را تقطیع هجایی کنید و اختیارات زبانی آنها را مشخص کنید.

- ۱ سعدی تو بیارمی و کوه کنی دست
تا سر نرود در سر سودا که تو داری
۲ روزی آن سلطان تقوا می‌گشت
با مریدی جانب صحرا و دشت
۳ هنر خوار شد جلدوی ارجمند
نهان راستی آشکارا گزند

یافته‌ها

دست	نی	کُ	نَ	تَه	کو	یُ	می	را	یا	نَ	ث	دی	شع
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
ری	دا	ث	ک	دا	شو	ر	سَ	ذَر	وَد	زَ	نَ	سَر	تا
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-

هجای هفتم مصراع اول یک هجای بلند است که در آن از مصوت بلند (ی) استفاده شده و شاعر توانسته است آن را به مصوت کوتاه تبدیل کند.

دشت	کُ	می	وا	تق	ن	طا	شل	ء / ا	زی	رو
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
دشت	وُ	را	صح	ب	ن	جا	دی	ری	م	با
-	U	-	-	U	-	-	-	U	-	-

هجای دوم مصراع اول یک هجای بلند است که در آن از مصوت بلند (ی) استفاده شده و شاعر آن را مصوت کوتاه تلفظ کرده است.

مند	عَرج	یی	دو	جا	شد	خار	ثَر	هَ
-	U	-	-	U	-	U	-	U
زند	گ	را	کا	ء آش	تی	راس	نَ	ء / ا
-	U	-	-	U	-	U	-	U

هجای هفتم مصراع اول، یک هجای بلند است و در آن از مصوت بلند «و» استفاده شده است و شاعر آن را مصوت کوتاه تلفظ کرده است.

فراموش نکنید: مصوت بلند «و» در کلمه‌های تک‌هجایی مانند بو، جو و... اصلاً کوتاه نمی‌شود و فقط کلمه «سو» این قابلیت را دارد که در صورت اضافه شدن به واژه دیگر می‌تواند کوتاه شود.

یادتان هست؟ قبلاً گفته بودیم که در عروض وازم‌ای مانند «پایاله» را صورت «پایاله» پ یا ل (U-U) می‌نویسیم. خوب است بدانید مصوت بلند «ی» در این واژه‌ها همواره کوتاه تلفظ می‌شود و این یک اختیار شاعری محسوب نمی‌شود. بیا تا بر آریم دستی ز دل.

پ	یا	تا	بَ	را	ریم	سَس	تی	ز	دل
U	-	-	U	-	U	-	-	U	-

جمع‌بندی

خلاصه‌ای از آنچه در این درس خوانده‌اید:

بیسترها چهارگزیننه درس ۵

۱۱۷۱. در کدام یک از گزینه‌های زیر همه واژه‌ها بعد رستی تقطیع هجایی شده‌اند؟

- ۱ شورانگیز ← U---، شجاعت ← --U، شهادت ← U--U ۲ شایسته ← U--، قشنگت ← UU، مکاشفه ← UU-U
۳ شورانگیز ← U--U، سیاست ← --U، ازدحام ← U-U ۴ یلبان ← ---، مختصر ← -U، موشکافی ← --U

۱۱۷۲. واژه‌های کدام گزینه، به ترتیب با واژه‌های «شیرین - اشتیاق - اصابت - داغ» هم وزن هستند؟

- ۱ سارا - نابسامان - توانا - دوست ۲ سارا - ناسپاس - توانا - صبح
۳ تدبیر - نابسامان - تمرکز - دوست ۴ تدبیر - ناسپاس - تمرکز - صبح

۱۱۷۳. تقطیع هجایی چند واژه بعد رستی نوشته نشده است؟

- دست‌نویس (U-UU) - آغشته (U--U) - پستان (U--U) - سیاهی (---) - صاحب (--) - استوار (U-U) - همت (--) - استفاده (U---) - مصاحبت (U-U)

- ۱ یک ۲ دو ۳ سه ۴ چهار

۱۱۷۴. تقطیع هجایی و ارکان همه مصراع‌ها درست صورت گرفته، مگر.....

- ۱ بروش کمان قتل عاشق ← --U/-U-U/U-- ۲ سلسله موی دوست حلقه دام بلاست ← -U-/-UU-/-U-/-UU-
۳ شاید گفتن آن کس را دلی هست ← --U/-U-U/---U ۴ به حدیث درنیایی که لبث شکر نریزد ← --U-/-UU-/-U-/-UU-

۱۱۷۵. تقطیع هجایی همه مصراع‌ها به جز مصراع..... صحیح نوشته شده است.

- ۱ شادی آمدانده از خاطر برفت ← -U-/---U-/---U- ۲ کسی با او نه و او با همه کس ← --U/---U/---U
۳ ای که میان جان من تلقین شعرم می‌کنی ← -UU-/-UU-/-UU- ۴ دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد ← -U-/-U-/-U-/-U-

۱۱۷۶. تقطیع هجایی و ارکان کدام بیت به شکل زیر است؟

- U-/---U-/---U-

- ۱ همی‌گویم و گفت‌هام بارها ۲ سروبالایی به صحرا می‌رود
۳ مرجان دلم را که این مرغ وحشی ۴ ملکا ذکر تو گویم که تو پاک‌ی و خدایی
بود کیش من مهر دلنارها رفتنش بین تا چه زیبا می‌رود
ز بامی که برخاست مشکل نشیند نروم جز به همان ره که توام راهنمایی

۱۱۷۷. در مصراع اول همه بیت‌های زیر از اختیار «بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه» استفاده شده مگر:

- ۱ دیشب به سیل اشک ره خواب می‌زدم ۲ دمی چون کوره آتش چرا چون شمع بگدازم
۳ خجل شدم ز جوانی که زندگانی نیست ۴ از کوری چشم فلک امشب قمر این جلست
نقش خیال روی تو بر آب می‌زدم عزیز من دل عاشق که از آهن نخواهد شد
به زندگانی من فرصت جوانی نیست آری به خدا تا سحر امشب قمر این جاست

۱۱۷۸. در بیت زیر شاعر کدام هجاهای مصراع اول را بلند در نظر گرفته است؟

- «حلقه زن خانه به دوش تویم ۱ چهارم - نهم ۲ چهارم - دهم ۳ ششم - نهم ۴ ششم - دهم»
چون در تو حلقه به گوش تویم

۱۱۷۹. اختیار «حذف همزه» در کدام یک از مصراع‌های زیر دیده نمی‌شود؟

- ۱ حافظ از معتقدان است گرمای دارش ۲ روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست
۳ من اگر نیکم و گر بد تو برو خود را باش ۴ یار با ماست چه حاجت که زبادت طلبیم
زان که بخشایش بس روح مکرم با اوست منت خاک درت بر بصری نیست که نیست
هر کسی آن درود عاقبت کار که کشت دولت صحبت آن مونس جان ما را بس

۱۱۸۰. در کدام یک از گزینه‌های زیر اختیار حذف همزه وجود ندارد؟

- ۱ ساقی بده آن کوزه یا قوت روان را ۲ گرش بیینی و دست از ترنج بشنلسی
۳ چو از آن کوه بلندم کمر عشق بیندم ۴ ای باد از آن باده نسیمی به من آور
یا قوت چه ارزد بده آن قوت روان را روا بود که ملامت کنی زلیخا را
ز کمرگاه منافق سر زنگار برآرم کن بوی شغلبخش بود دفع خارم

۱۱۸۱. در کدام بیت اختیار حذف همزه صورت نگرفته است؟

۱. چه غم از کشمکش گردش دوران دارد
 ۲. مهمان عزیزی که پی دیدن رویش
 ۳. خوشا هوای گلستان و خواب در بستن
 ۴. بر آنچه می‌گذرد دل منه که دجله بسی
- هر که با چشم تو ساغر زده دورانی چند
 همسایه همه سر کشد از بام و در این‌جا
 اگر نبودی تشویش بلبل سحر
 پس از خلیفه بخواهد گذشت در بغداد

۱۱۸۲. در کدام بیت باید مصوت کوتاه، بلند تلفظ شود؟

۱. آمدی جانم به قربانت ولی حالا چرا
 ۲. دلبر برفت و دلشدگان را خبر نکرد
 ۳. مست است یار و یار حریفان نمی‌کند
 ۴. صوفی از باده به اندازه خورد نوشش باد
- بی‌وفا حالا که من افتادام از پا چرا؟
 یار حریف شهر و رفیق سفر نکرد
 ذکرش بخیر ساقی مسکین‌نواز ما
 ورنه اندیشه این کار فراموشش باد

۱۱۸۳. در بیت زیر چند هجای کوتاه باید بلند تلفظ شود تا شعر به وزن اصلی خود برسد؟

- نوش لب لعل تو قیمت شکر شکست
 چمن سر زلف تو رونق عنبر شکست
۱. چهار
 ۲. سه
 ۳. دو
 ۴. پنج

۱۱۸۴. تطبیع هجایی و ارکان بیت زیر با کدام یک از بیت‌های زیر برابر است؟

- «دیر آمدی ای نگار سرمست
 گر برتریت دهد فروتن شو
 ای ساقی دل ز کار وامقدم
 زنده کدام است بر هوشیار
 در بادیه تشنگان بمرند
- زودت ندهیم دامن از دست»
 در لیمبات دهد مشو ایمن
 وقتست بده شراب کاری را
 آن‌که بمیرد به سر کوی یار
 وز حله به کوفه می‌رود آب

۱۱۸۵. تطبیع هجایی و ارکان بیت زیر در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- «ز دست ترش‌روی خوردن تبرزد
 چنان تلخ باشد که گویی تبر زد»
۱. فعولن فعولن فعل
 ۲. فعولن فعولن فعولن
 ۳. فعولن فعولن فعولن
 ۴. فعولن فعولن فعل

۱۱۸۶. وزن بیت زیر در کدام گزینه‌ها به درستی آمده است؟

- «من مست و تو دیوانه ما را که برد خانه
 الف) معول معاعیلن معول معاعیلن
 ب) معول معاعیلن معاعیلن فعولن
 پ) مستعل معولن مستعل معولن
 ت) مستعل مستعل مستعل معولن
۱. الف، ب
 ۲. الف، پ
 ۳. ب، پ
 ۴. ب، ت

۱۱۸۷. وزن کدام مصراع با مصراع «به زور عقل گذشتن ز خود میسر نیست» یکسان است؟

۱. یکجار نام من به غلط بر زبان نراند
 ۲. تو را که هرچه مرادست می‌رود از پیش
 ۳. از تو همین تواضع عاصی مرا بس است
 ۴. کو چنان یاری که دلند قدر اهل درد چیست؟

۱۱۸۸. وزن کدام بیت با بیت زیر یکسان نیست؟

- «با که گویم غمت که در مجلس
 چون به تدبیر کار ناید راست
 این عشق بلا نیست، شنیدی که چه‌ها دید
 لاسب لاغر میان به کار آید
 آسمان طاق درگه جاهش
- زهره گفتن و شنیدن نیست»
 هرچه تقدیر آیزدی باشد
 یعقوب که دل در کف مهر بسرش داشت
 روز میدان نه گاو پرواری
 کهکشان آستان درگاهش

۱۱۸۹. کدام واژه زیر با حذف همزه تلفظ شده است؟

۱. مرداکن ← (U- -) تن‌آسا ← (U- -)
 ۲. دل‌آرام ← (U- - -)
 ۳. کار آزموده ← (U- U- U-)

۱۱۹۰. در چند واژه از واژه‌های زیر، حذف همزه اتفاق افتاده است؟

- سبز آبی (- - -) دل‌آزده (U- - -) سرافکنده (U- - U) سرآمد (- - -) پراکنده (U- - -) دوراندیش (U- - -) پراسترس (U- - U) گل‌اندام (U- - -) پیام‌آور (U- - -)
۱. پنج
 ۲. چهار
 ۳. سه
 ۴. دو

۱۱۹۱. بیت زیر با کدام یک از بیت‌های زیر هم‌وزن نیست؟

- «تیری که زدی بر دلم از غمزه خطا رفت
 امروز که در دست توام مرحمتی کن
 گفتم چه خوش از کار جهک گفت غم عشق
 مشنو سخن خصم که بنشین و مرو
 طی شد ز جهان چشمه خضر و دم عیسی
- تا باز چه اندیشه کند رای صوابت»
 فردا که شوم خاک چه سود اشک ندامت
 گفتم چه بود حاصل آن گفت ندامت
 بشنو ز من این نکته که برخیز و بسا
 آیزد به لب لعل تو داد این دو کرامت

۱۱۹۲. در کدام گزینه اختیار حذف همزه صورت نگرفته است؟

- ۱ غرور حسنت اجازت مگر نداد ای گل
- ۲ بزرگس طلبید شیوه چشم تو زهی چشم
- ۳ در سرپای وجودت هنری نیست که نیست
- ۴ کجا روم که بمیرم بر آستان امید

۱۱۹۳. بیت «سود بازرگان دریا بی‌خطر ممکن نگردد / هر که مقصودش تو باشی تا نفس دارد بکوشد» با کدام یک از بیت‌های زیر هم‌وزن است؟

- ۱ دوست می‌دارم من این نلیدن چلسوز را
- ۲ تو در آن سایه بنه سر که شجر را کند اخضر
- ۳ چون کمان در بازو آرد سرو قد سیمین
- ۴ شحنه هجر تو هر دم می‌برد صبرم به یغما

۱۱۹۴. از کان عروضی بیت زیر کدام است؟

- «زلفین سپاه تو به دلداری عشاق
- ۱ مفعول مفاعیلُ مفاعیلُ فعولن
- ۲ مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

۱۱۹۵. در بیت زیر کدام اختیار زبانی دیده می‌شود؟

- «ای که میان جان من تلقین شعرم می‌کنی
- ۱ بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه
- ۲ حذف همزه

۱۱۹۶. در کدام یک از گزینه‌های زیر بیش از سایرین، از اختیار «بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه» استفاده شده است؟

- ۱ گرچه سیم و زر ز سنگ آید همی
- ۲ تا در این روز جهان بی‌تو ندیدی چشمم
- ۳ من مست و تو دیوانه ما را که برد خله
- ۴ نوش لب لعل تو قیمت شکر شکست

۱۱۹۷. در کدام یک از بیت‌های زیر تغییر کمیت مصوت دیده نمی‌شود؟

- ۱ غم آمده، غم آمده، انگشت بر در می‌زند
- ۲ ای دیو سپید پای در بند
- ۳ همی تا کند پیشه عادت همی کن
- ۴ من مست و تو دیوانه ما را که برد خله

۱۱۹۸. در مصراع اول بیت «پشت دو تای فلک راست شد از خز می / تا تو چو فرزند زلا مادر ایام را» چه اختیاری و در کدام هجا دیده می‌شود؟

- ۱ بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه - پنجم
- ۲ بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه - دوم
- ۳ کوتاه تلفظ شدن مصوت بلند - دوم
- ۴ کوتاه تلفظ شدن مصوت بلند - پنجم

۱۱۹۹. در کدام یک از بیت‌های زیر چهاربار اختیار «تغییر مصوت کوتاه به بلند» دیده می‌شود؟

- ۱ من آن رهاشده برگ نشسته بر بادم
- ۲ چشم تو وقف باغ او گوش تو وقف لاغ او
- ۳ خرده بر حرف درشت من آزرده مگیر
- ۴ ای دیر به دست آمده بس زود برفتی

۱۲۰۰. وزن کدام بیت «مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فعولن» است؟

- ۱ شد عمر و نمی‌بینم از دین اثری در دل
- ۲ جاننا فروغ رویت در جسم و جان ننگد
- ۳ یک قصه بیش نیست غم عشق وین عجب
- ۴ سخن به نزد سخن‌دان بزرگوار بود

۱۲۰۱. کدام ابیات، دارای وزن (دوری) شبیه به یکدیگرند؟

- الف) آن روز قیامت را بر پای کند ایزد
- ب) ای بوستان خوبی خارم ز بی‌نوایی
- پ) چور بکن که حا کمان جور کنند بر رهی
- ت) وقتی دل سودایی می‌رفت به بستان‌ها

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۷ با تغییر)

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۸ با تغییر)

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۵ با تغییر)

وگرنه سر به شیدایی بر آرم
بخواه جام و گلابی به خاک آدم ریز
کز فراقست سوختم ای مهربان فریادرس
زین جفا رخ به خون بشوید باز

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۳)

که صبر نیست مرا بی‌تو ای عزیز بیا
نظاره تو بر همه جان‌ها مبارک است
دیوانگان را می‌کند زنجیر او دیوانه‌تر
وان چشم کجا خسبید کو چون تو شهی یلبد

۱۲-۴ در کدام بیت، هجاهای ۲، ۷ و ۹ مصراع اول با معادل‌هایشان در مصراع دوم آن بیت یکسان نیستند؟

۱ دل من هسی‌داد گفتمی گواهی
۲ در دام فداوه آهوپی چند
۳ ز دست دیده و دل هر دو فریاد
۴ بسازم خنجری نیشش ز پولاد

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۲)

آن پای که بر خار و خس بادیه هشتی
دیگر از این زندگانی قهر کرده است آشتی
خورشید هم از آن شب تازی متواری
چه شرابی به تو دادند که مدهوش شدی
باز ای سپیده شب هجران نیامدی

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۱ با تغییر)

مرا بر آتش سوزان نشاندی و نشستی
مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن ۱
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن ۳
مستعمل مفاعیل مفاعیل فاعلن ۴

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۱)

وگرنه شرح دهم با تو داستان فراق
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۱
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۳
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۴

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۰ با تغییر)

طالع به شمع کشته ما آستین زند
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۱
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۳
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۴

(سراسری، تاریخ از کشور ۹۰ با تغییر)

وگرنه شرح دهم با تو داستان فراق
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۱
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۳
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۴

(سراسری، تاریخ از کشور ۸۹)

زان رو که مرا از لب شیرین تو کام است
پیوسته جو ما در طلب عیش مدام است
چشم همه بر لعل لب و گردش جام است
هر لحظه ز گیسوی تو خوشبوی منام است

(سراسری، تاریخ از کشور ۸۸)

کلو میزبان نطق است این دیگران عیالش
بحری که نزل جان فکند پیکر سخاش
نایب عیسی است ماه رنگرز شاخسار
گر تو نمی‌پسندی تغییر کن قضا را

۱۲-۲ وزن کدام بیت «فاعلاتن مفاعیلن فاعلن» است؟

۱ مگر زنجیر مویی گیردم دست
۲ فرشته عشق نداند که چیست ای ساقی
۳ محمل جنان بیوس آن‌گه به زاری عرضه دار
۴ هر که چون لاله کاسه‌گردان شد

۱۲-۳ کدام بیت در وزن دوری، سروده شده است؟

۱ به جان پاک تو ای معدن سخا و وفا
۲ پنهان مشو که روی تو بر ما مبارک است
۳ ما را خدا از بهر چه آورد بهر شور و شر
۴ امشب عجب است ای جان‌گر خواب‌رهی یابد

۱۲-۴ در کدام بیت، هجاهای ۲، ۷ و ۹ مصراع اول با معادل‌هایشان در مصراع دوم آن بیت یکسان است؟

۱ دل من هسی‌داد گفتمی گواهی
۲ در دام فداوه آهوپی چند
۳ ز دست دیده و دل هر دو فریاد
۴ بسازم خنجری نیشش ز پولاد

۱۲-۵ وزن عروضی بیت زیر با کدام بیت یکسان است؟

«باری به سر و چشم من سوخته بگذار
ای که چشم آشتی از زندگانی داشتی
ای روی تو در موی تو ماه شب تازی
ای صبا با تو چه گفتند که خاموش شدی
باز امشب ای ستاره تابان نیامدی»

۱۲-۶ نام عروضی بیت زیر چیست؟

«تو هیچ عهد نیستی که عاقبت نشکستی
مفعول مفاعیل مفعول مفاعیلن ۱
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفعول مفاعیل مفاعیل فاعلن ۳
مستعمل مفاعیل مفاعیل فاعلن ۴

۱۲-۷ وزن عروضی بیت «کس نیست که افتاده آن زلف دوتا نیست / در رهگذر کیست که دلمی ز بلا نیست» کدام است؟

۱ گره ز دل بگشاوز سپهر یاد مکن
۲ ساقی ار باده از این دست به جام اندازد
۳ دوش از جناب آصف یک بشارت آمد
۴ دمی با غم به سر بردن جهان یک سر نمی‌ارزد

۱۲-۸ وزن بیت «اگر به مذهب تو خون عشق است مباح / صلاح ما همه آن است کان تو راست صلاح» با کدام بیت یکسان است؟

۱ گره ز دل بگشاوز سپهر یاد مکن
۲ ساقی ار باده از این دست به جام اندازد
۳ دوش از جناب آصف یک بشارت آمد
۴ دمی با غم به سر بردن جهان یک سر نمی‌ارزد

۱۲-۹ بیت زیر در چه وزنی سروده شده است؟

«گردون به شیشه تھیام سنگ کین زند
مستعمل مفاعیلن مستعمل فعل ۱
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۲
مفعول فاعلن مفاعیل فاعلن ۳
مفاعیل فاعلن مفاعیل فاعلن ۴

۱۲-۱۰ وزن عروضی بیت زیر در کدام گزینه آمده است؟

«زبان خامه ندارد سر بیان فراق
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن ۱
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن ۲
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن ۳
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن ۴

۱۲-۱۱ در کدام بیت، اختیار زبانی «تغییر مصوت کوتاه به بلند و بلند به کوتاه» به‌کار رفته است؟

۱ از چلنی قند مگو هیچ و ز شکر
۲ با محتسبم عیب مگوید که او نیز
۳ گوشم همه بر قولی و نغبه جنگ است
۴ در مجلس ما عطر میامیز که ما را

۱۲-۱۲ کدام بیت، وزن دوری ندارد؟

۱ خاقانی از ثنایت نو ساخت خوان معنی
۲ صدری که قدر کن شکند جوهر سخاش
۳ خلّه مانی است طبع چهره‌گشای بهار
۴ در کوی نیک‌نامی ما را گذر ندادند

(براساسی، ۹۸)

۱۲۱۳. در کدام بیت، اختیار زبانی «تغییر مصوّت کوتاه به بلند و تغییر مصوّت بلند به کوتاه» صورت گرفته است؟

- ۱ داغ محبت است و بس خاله‌فروز جان و دل
- ۲ باده عقل‌سوز را داروی بی‌هوشی مزن
- ۳ آن شکرین‌لیبی که من ناله از او چو نی کنم
- ۴ سوخت بساط هستیم ریخت بنای طاقتم

وزن بیت زیر کدام است؟

- ۱ «ای ساقی از آن پیش که مستم کنی از می
- ۲ مستعلّ مستعلّ مستعلّ فع
- ۳ مستعلّ فاعلاّت مستعلّ فع

(براساسی، ۹۸)

- ۱ من خود ز نظر در قد و بالای تو مستم
- ۲ مفعولّ مفاعیلّ مفاعیلّ فاعولن
- ۳ مفعولّ مفاعلن مفاعیلن فع

۱۲۱۵. کدام دو بیت را می‌توان به دو صورت دسته‌بندی هجایی کرد؟

- الف) دست به جان نمی‌رسد تا به تو برفشانمش
- ب) نه حسرت وصالش از دل به در توان کرد
- پ) من نمی‌گویم که عاقل باش یا دیوانه باش
- ت) ساقی چمن گل را بی‌روی تو رنگی نیست

(براساسی، ۹۸)

۱ الف، ب

۲ ب، ت

۱۲۱۶. در کدام بیت هیچ اختیار شاعری به کار نرفته است؟

- ۱ جز از لب لعل جان نوشم
- ۲ چو سحرگه ز گلشن مه عیار برآمد
- ۳ هله نومید نباشی که تو را یار براند
- ۴ تو بسی سمن‌بران را به کنار درگرفتی

(براساسی، ۹۷)

وزن بیت زیر، کدام است؟

- ۱ «آزادی ما در گرو پختگی ماست
- ۲ مفعولّ فاعلاّت مفاعیلّ فاعلن
- ۳ مفعولّ مفاعیلّ مفاعیلّ فعل

(براساسی، ۹۵ با تغییر)

- ۱ غیر سر زلف او نگیرم
- ۲ چه بسی نعره مستان که ز گلزار برآمد
- ۳ گرت امروز براند نه که فردات بخواند
- ۴ نفسی کنار بگشا بنگر کنار دیگر

۱۲۱۸. در کدام مصراع اختیارات شاعری «کوتاه تلفّظ کردن مصوّت بلند»، «حذف همزه» و «بلند تلفّظ کردن هجای پایانی»، صورت گرفته است؟

(براساسی، ۹۵)

- ۱ مخالفت نکنم آن کنم که فرمان است
- ۲ نه آبروی که گر خون دل بخواهی ریخت

(براساسی، ۹۴)

وزن بیت زیر، کدام است؟

- ۱ «جلوه‌کنان می‌روی و باز می‌آیی
- ۲ متعلاّن فاعلاّت متعلاّن فع
- ۳ متعلاّن متعلاّن فاعلن متعلاّن

(براساسی، ۹۳)

- ۱ سر و ندیدم بدین صفت متمایل
- ۲ مفعولّ فاعلاّت مفاعیلّ فاعلن
- ۳ متعلاّن فاعلن مفاعیلن فاعلن

۱۲۲۰. در همه ابیات بناستثنای بیت اختیار زبانی تغییر مصوّت بلند به کوتاه صورت گرفته است.

- ۱ طرف کرم ز کس نسبت این دل پر امید من
- ۲ از خم آبروی توام هیچ گشایشی نشد
- ۳ آبروی دوست کی شود دستکش خیال من
- ۴ صوفی شهر بین که چون لقمه شهبه می‌خورد

(براساسی، ۹۴)

۱۲۲۱. وزن عروضی بیت: «گرفت ساقی گلرخ به کف چو لاله پیاله / پیاله از رخ ساقی گرفت پرتو لاله» کدام است؟

(براساسی، ۹۴)

- ۱ مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن
- ۲ مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن
- ۳ مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن
- ۴ مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن فاعلاتن

(براساسی، ۹۴)

۱۲۲۲. بیت: «گفتم که به دانایی از قید تو بگریزم / لیکن بشد از دستم سر رشته دانایی» با کدام بیت دارای وزنی یکسان است؟

- ۱ گفتم ز قید هستی رو مست شو که رستی
- ۲ زمین دایره مینا خونین جگرم می‌ده
- ۳ ترسم که صرفه‌ای نبرد روز بازخواست
- ۴ طبعی به هم رسان که بسازی به عالمی

(براساسی، ۹۱)

۱۲۲۳. وزن «خواهی آن که چو آتش کنند خاموش / خموش باش و به هر خس ره کمین مگشای» با کدام بیت یکسان است؟

- ۱ من رمیده ز غیرت ز پا فتادم دوش
- ۲ هر که که دل به عشق دهی خوش دمی بود
- ۳ سر پیوند تو تنها نه دل حافظ راست
- ۴ وگر رسم فنا خواهی که از عالم براندازی

(سراسری، ۹۰ پا تغییر)

۱۲۲۴. گزینهٔ با بیت «ای همه هستی ز تو پیدا شده / خاک ضعیف از تو توانا شده» هم‌وزن است؟

- ۱. بَر بهاری ز دور اسب برانگیخته
- ۲. از نظرت کجا رود و برود تو همرهی
- ۳. دانه چو طفلی است در آغوش خاک
- ۴. آن همه پیرایه بسته جنت فردوس

۱۲۲۵. وزن همهٔ ابیات به‌جز بیت دوری (متناوب) است.

- ۱. نسیم عشق ز کوی هوس نمی‌آید
- ۲. دل من ز دلناکی به شراب ناب ماند
- ۳. نادانم از من کشیدی ای سرو سیمین من
- ۴. ای که پس از هلاک من پای‌نهی به خاک من

(سراسری، ۸۹)

۱۲۲۶. در کدام بیت، هر دو اختیار زبانی «تغییر مصوّت بلند به کوتاه و کوتاه به بلند» به کار رفته است؟

- ۱. آن سرزنش که کرد تو را دوست حافظا
- ۲. از من جدا مشو که توام نور دیده‌ای
- ۳. از چشم بخت خویش مبادت گزند از آنک
- ۴. قنعم مکن ز عشق وی ای مفتی زمان

(سراسری، ۸۶)

۱۲۲۷. وزن هر یک از ابیات زیر به‌جز بیت از ارکان متناوب تشکیل شده است.

- ۱. دل من کجا پذیرد عوض تو دیگری را
- ۲. تو می‌روی و جانم خواهد شدن از هجرت
- ۳. گرچه زبان عذر من لال شد از خجالتش
- ۴. به هرزه می‌دهی بر باد عمر نازنین کز وی

۱۲۲۸. با توجه به بیت «ای مسلمانان فغان از جور چرخ چنبری / و ز نفاق تیر و قصد ماه و کید مشتری» اولاً، آیا در رکن آغازین بیت، از اختیارات شاعری

(سراسری، ۸۵)

- ۱. بلی، سه
- ۲. بلی، چهار
- ۳. خیر، سه
- ۴. خیر، چهار

(سراسری، ۸۵ پا تغییر)

۱۲۲۹. بیت «هرگز به یمن عاطفت پیر می‌فروش / ساغر تهی نشد ز می صاف روشنم» در کدام وزن سروده شده است؟

- ۱. متعلن مفاعلن / متعلن مفاعلن
- ۲. مفعول فاعلاتن / مفاعل فاعلن
- ۳. فاعلاتن فاعلاتن / فاعلاتن فاعلاتن
- ۴. مفعول فاعلاتن / مفعول فاعلاتن

(سراسری، ۸۴)

۱۲۳۰. ناصر خسرو در کدام بیت، سه‌بار از اختیار شاعری «بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه» استفاده کرده است؟

- ۱. اگر تو ز آموختن سر بنمایی
- ۲. بسوزند چوب درختان بی‌پر
- ۳. درخت تو گر بار دانش بگیرد
- ۴. تو با قید بی‌اسب پیش سواران

(سراسری، ۸۳)

۱۲۳۱. تقطیع هجایی و ارکان کدام بیت به شکل زیر است؟

- ۱. «UU- / U- U- / -UU-»
- ۲. «UU- / U- U- / -UU-»

- ۱. به چه ماند جهان مگر به سراب
- ۲. زنده به آب‌اند زندگان که چنین گفت
- ۳. چونست بخواهند باز عاربتی جان
- ۴. خواندن فرقان و زهد و علم و عمل

(سراسری، ۸۳)

۱۲۳۲. شاعر در مصراع دوم کدام بیت، از اختیار زبانی در تغییر کمیت مصوت‌ها، استفاده کرده است؟

- ۱. از بهر جفا سوی تو آمد، به در خوش
- ۲. بنگر به ستاره که بتازد ز پس دیو
- ۳. پروین به چه ماند؟ به یکی دستهٔ ترگس
- ۴. گر نیست یخین، چون که چو خورشید برآید

(سراسری، ۹۸ پا تغییر)

۱۲۳۳. کدام یک از بیت‌های زیر از وزن‌های دوری هستند؟

- الف) ای غنچهٔ دمیدهٔ من یک دهن بخند
- ب) آینهٔ جان شده است چهرهٔ تابان تو
- پ) دلم شکستی و جانم هنوز چشم به راحت
- ت) خلوت دل نیست جای صحبت اضداد
- ث) الف، ب
- ج) ب، پ

۱. ب، ت

(سراسری، ۳۲ با تغییر)

- ۱ فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن
- ۲ مفاعلت فاعلاتن مفاعلت فاعلتن
- ۳ مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن
- ۴ مفعول فاعلاتن مفاعلت فاعلتن

(سراسری، ۹۰ با تغییر)

۱۳۳۴. وزن عروضی کدام بیت در کماک مقابل آن درست نیامده است؟
- ۱ ز درپچه‌های چشم نظری به ماه داری
 - ۲ تو سنگدل که لب لعل بذله‌گو داری
 - ۳ ای روی تو در موی تو ماه شب تازی
 - ۴ دستی که گاه خنده به آن خال می‌بری
۱۳۳۵. وزن عروضی بیت زیر چیست؟
- «در سرو و مه چه گویی ای مجمع نکویی
- ۱ مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
 - ۲ مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
- تو ماه مشک‌بویی تو سرو سیم ساقی»
- ۱ فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن
 - ۲ مفعول فاعلاتن مفاعلت فاعلتن

بیست‌ها چهارگزینگان در ۸

۱۳۳۶. تقطیع هجایی و ارکان کدام مصراع نادرست نوشته شده است؟
- ۱ دوش می‌آمد و رخساره برافروخته بود ← -UU/--UU/--UU/--U-
 - ۲ دیر آمدی ای نگار سرمست ← --U/-U-U/U--
 - ۳ ملدم به چمن شب شد و مهتاب برآمد ← --U/U--U/U--U/U--
 - ۴ بی تو ای دل نکند لاله به بار آمده باشد ← --UU/--UU/--UU/--UU
۱۳۳۷. تقطیع هجایی و ارکان همه گزینه‌ها صحیح است به جز
- ۱ عجب است با وجودت که وجود من بماند ← --U-/U-UU/--U-/U-UU
 - ۲ عجب از کشته نباشد به در خیمه دوست ← -UU/--UU/--UU/--UU
 - ۳ هر که دل پیش دلبری دارد ← --/--U-U/--U-
 - ۴ نه در هر سخن بحث کردن رواست ← --/--U/--U/--U
۱۳۳۸. تقطیع هجایی کدام یک از گزینه‌ها، به شکل زیر است؟
- UU/-U-U/--U-

- ۱ ای مرهم ریش و مونس جلم
 - ۲ می‌وزد از چمن نسیم بهشت
 - ۳ ای ذات شریف و شخص روحانی
 - ۴ بی‌تو حرام است به خلوت نشست
- چندین به مفارقت مرتجلم
هان بنوشید دم‌بدم می‌تاب
آرام دلی و مرهم جلی
حیف بود در به چنین روی بست

۱۳۳۹. تقطیع هجایی و ارکان کدام بیت با شکل زیر متفاوت است؟

-UU/-U-U/--U-

- ۱ نازنینا نیازمند توام
 - ۲ کم می‌باش از درخت سایه فکن
 - ۳ می‌وزد از چمن نسیم بهشت
 - ۴ حسن تو همیشه در فزون باد
- عمر اگر بود می‌کشم نازت
هر که سنگ زند نمر بخشش
هان بنوشید دم‌بدم می‌تاب
رویت همه ساله لاله‌گون باد

۱۳۴۰. شکل «-UU/-U-U/--UU/-U-U-» تقطیع هجایی و ارکان کدام بیت است؟

- ۱ ماهم آمد به در خانه و در خنه نبودم
 - ۲ نسیم زلف تو بیچیده بود در سرو مغزم
 - ۳ به گوشوار دلاویز ماه من نرسد
 - ۴ چون چشم تو دل می‌برد از گوشه‌نشینان
- خانه گویی به سرم ریخت چو این قصه شنودم
خمار و سست ولی سخت بی‌قرار تو بودم
ستاره گرچه به گوش فلک شود آویز
همراه تو بودن گنه از جانب ما نیست

۱۳۴۱. شکل (U---/---U/--U) تقطیع هجایی و ارکان کدام بیت است؟

- ۱ تو را سریست که با ما فرو نمی‌آید
 - ۲ تو در خواب خوش و من بی تو هر شب
 - ۳ ز لب‌های است که عمر دوباره خواهد خلق
 - ۴ ترک ما کردی برو هم صحبت اخیار باش
- مرا دلی که صبوری از او نمی‌آید
شمارم تا سحر سیارگان را
که شب عمر همان باشد و شباب همان
یار ما چون نیستی با هر که خواهی یار باش

۱۳۴۲. در اولین رکن کدام بیت اختیار وزنی وجود دارد؟

- ۱ گفته‌ای هر جا که می‌بینم فلان را می‌کشم
 - ۲ پیش رندان حق شناسی در لباسی دیگرست
 - ۳ دلبرم عزم سفر کرد خدا را یارن
 - ۴ همه کس طلب یارند چه هوشیار چه مست
- خوش نویدی داده‌ای اما نمی‌آری به‌جا
پربه ما منم‌ای زاهد خرقه پشمینه را
چه کنم با دل مجروح که مرهم با اوست
همه‌جا خانه عشق است چه مسجد چه کشت

نشانه‌های هجایی سایر گزینه‌ها:

۱. --U- /U-UU/--U- /U-UU
۲. --UU/--UU/--UU/--UU
۳. ---U/U-- /---U/U--

۱۱۷۰. گزینه ۲

رفت	ما	ر	ب	شَاز	دو	ک	ره	چه	ری	ب	ک	ثُر	آ
لا	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
رفت	طا	خ	ه	را	عَز	ک	دید	طا	خ	چ	یا	آ	
لا	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
	فعلون		مفاعیل				مفاعیل			مفعول			

نشانه‌های هجایی سایر گزینه‌ها:

۱. --U-U- /UU- /-U-U- /UU-
۲. --U-U- /UU- /-U-U- /UU-
۳. --U- /U- /U- /U-

۱۱۷۱. گزینه ۳

واژه «شهادت» در گزینه ۱، واژه «منقّت» در گزینه ۲ و واژه «بیلبان» در گزینه ۴ نادرست تقطیع هجایی شده است.

۱۱۷۲. گزینه ۲

این سؤال را به روش تستی حل می‌کنیم:

گزینه ۳ و ۴			گزینه ۱ و ۲			
بیر	تد		را	سا		شی
U	-	-	-	-		-

← به این ترتیب گزینه ۳ و ۴ حذف می‌شوند.

گزینه ۲ و ۴			گزینه ۱ و ۳				
پاس	س	نا	ماهر	سا	پ	نا	باق
U	-	U	-	-	U	-	U

← به این ترتیب گزینه ۱ هم حذف می‌شود.

۱۱۷۳. گزینه ۳

تقطیع هجایی واژه‌های «بستان» ← بُس تا مَر ← «- -»، «سیاهی» ← سی یا هی ← «U - -» و «استفاده» ← عس ت فاد ← «U - U» به درستی نوشته نشده است.

۱۱۷۴. گزینه ۲

۱.

عَب	روش	ک	ما	ن	قَت	ل	عا	شِق
-	U	U	-	U	-	U	-	-

← درست

۲.

بیل	س	ل	ی	مو	ی	دوست	حل	ق	ی	دا	م	ب	لاست
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	U	-

← درست

۳.

نَ	شا	بَد	کُف	ت	نا	کس	را	د	لی	هست
U	-	-	U	-	-	-	U	-	U	-

← نادرست

۴.

پ	ع	دیت	ذر	نَ	یا	بی	کی	ل	بت	ش	کر	نَ	ری	زد
U	U	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-

← درست

نکته وزن دوری، وزنی است که در آن، مصراع به دو بخش تقسیم می‌شود؛ بخش دوم تکرار بخش اول است. در این وزن‌ها، هجای وسط یک مصراع مانند هجای پایانی، می‌تواند، کوتاه، بلند، یا کشیده باشد و در هر صورت بلند تلفظ می‌شود. مانند بیت گزینه ۲

۱۱۷۵. گزینه ۳

شا	دی	آء	قد	عَن	دُ	هَز	خا	طر	پ	رفت
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	لا

ک	سی	با	عو	نَ	وُ	عو	با	ة	م	کس
U	-	-	-	U	لا	-	-	U	لا	-

عی	ک	م	یا	ن	جا	ن	من	تَل	قی	ن	شع	زَم	می	کُ	نی
-	لا	U	-	لا	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-

دل	بَر	پ	زَف	ث	دل	ش	د	گا	را	خ	بَر	نَ	کرد
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	لا

۱۱۷۶. گزینه ۴

ة	می	گو	ی	م	تُف	ت	ءَم	بار	ها
U	-	-	U	لا	-	U	-	U	-
بُ	ود	کی	شی	من	مه	ر	دل	دار	ها

سرو	با	لا	بی	پ	صح	را	می	ز	ود
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
رف	ت	نش	بیکر	نا	چ	زی	با	می	ز

م	زن	جا	د	آم	را	ک	اچر	هر	غ	وح	شی
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-
ز	با	می	ک	بر	خاست	شس	کیل	ن	شی	ند	

م	ل	کا	ذک	ر	ث	گو	یم	ک	ث	پا	کی	ی	خ	دا	بی
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
ن	ز	وم	جز	پ	ة	ما	ره	ک	ث	ءَم	راه	نَ	ما	بی	

۱۱۷۷. گزینه ۳ صحیح از اختیار زبانی «بلند تلفظ شدن مصوت کوتاه» در مصراع اول است. پس فقط مصراع اول هر گزینه را تقطیع می‌کنیم.

دی	شب	پ	سی	ل	عَشک	ز	ه	خاب	می	ز	دم
-	-	U	-	U	-	U	لا	-	U	-	U

← مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

هجای «ه» در رکن سوم، طبق اختیار زبانی «بلند تلفظ شدن کسرة اضافه»، بلند تلفظ شده است.

د	می	چُن	کو	ر	ی	آء	تش	چ	را	چُن	شمع	بگ	دا	زَم
U	-	-	-	U	لا	-	-	U	-	-	-	U	-	-

هجای «ی» در رکن دوم، طبق اختیار زبانی «بلند تلفظ شدن کسرة اضافه»، بلند تلفظ شده است.

۳.

ع	چل	شُ	دَم	ز	ج	وا	نی	ک	زَن	د	گا	نی	نیست
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-	U

۴.

عَز	کو	ری	ی	چش	م	ق	ل	کیم	شب	ق	م	رکب	جاست
-	-	U	U	-	U	U	U	-	-	U	U	-	U

هجای «م» در رکن دوم طبق اختیارات زبانی (بلند تلفظ کردن کسره اضافه) بلند تلفظ شده است.

۱۱۷۸. گزینه ۱

خَل	ق	زُ	ن	خا	ن	ب	دو	شِ	ث	بیم
-	U	U	U	-	U	U	-	U	U	U
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۱۱۷۹. گزینه ۴ برای یافتن اختیار «حذف همزه» کافیست بتوانید شعر را درست بخوانید.

۱. حافظ از (به این شکل خوانده می‌شود) ← حافظز / ۲. روشن از ← روشنز / ۳. من اگر ← منگر

۱۱۸۰. گزینه ۱

- دست از ترنج خوانده می‌شود
- برآرم خوانده می‌شود
- از آن خوانده می‌شود

- دستز ترنج
- برارم
- عزان

۱۱۸۱. گزینه ۳

- چه غم از خوانده می‌شود
- سرکش از خوانده می‌شود
- پس از خلیفه خوانده می‌شود

- چ غمکز
- سرکشز
- پسز خلیف

۱۱۸۲. گزینه ۲

آ	م	دی	جا	نم	ب	قُر	با	ت	و	لی	حا	لا	چ	را
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
بی	و	فا	حا	لا	ک	من	عُف	تا	د	عَم	عَز	پا	چ	را

هیچ اختیار وزنی و زبانی در این بیت وجود ندارد.

۲.

دل	بَر	پ	رَف	ث	دل	شُ	د	گا	را	خ	بَر	ن	کرد
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U
یا	د	ع	ری	ف	شه	زُ	ز	فی	ق	س	قُر	ن	کرد
-	U	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	U	U

در رکن اول هجای کوتاه «د» بلند تلفظ می‌شود. و در رکن سوم هجای کوتاه «ق» بلند تلفظ می‌شود.

۳.

مس	تست	پا	زُ	با	د	ع	ری	فالخ	ن	می	کُ	ند
-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-
ذک	رش	پ	خیر	سا	قی	ی	مس	کب	ن	وا	ز	ما
-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-

در رکن دوم هجای بلند «قی» کوتاه تلفظ شده است.

۴

صو	فی	عَر	با	د	پ	عَن	دا	ز	حُ	وَد	نو	شش	بلا
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-	U
ور	نَ	عَن	دی	ش	ی	اَیچر	کار	قَت	را	مو	شش	باد	
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-	U

← در رکن اول، هجای بلند «فی» کوتاه تلفظ شده است.

۱۱۸۳. گزیده ۱

نو	ش	نَ	پ	کَیج	لِ	ث	قی	م	ت	شَک	خَر	ش	کست
-	U	U	U	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U
چی	ن	سَ	ر	زُل	ف	ث	رو	نَ	قِ	عَن	بَر	ش	کست
-	U	U	U	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U
مفعول				فاعل				مفعول				فاعل	

۱۱۸۴. گزیده ۲

دی	را	م	دی	عِی	ن	گا	ر	سر	مست
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U
زو	دت	نَ	دَ	هیم	دا	م	نَز	دست	
مفعول			مفاعلن				فعلولن		

۱

گر	بَر	ت	ری	عَت	دَ	هد	فَ	رو	تَن	شو
-	-	U	U	-	U	-	U	-	-	-
ور	عِی	م	نی	عَت	دَ	هد	م	شو	عِی	مَن
مفعول			مفاعلن				مفاعلین			

۲

عِی	سا	قی	ی	دل	ز	کار	وا	ماکر	دم
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U
وق	تست	پ	د	شَن	را	پ	کا	ری	را
-	-	U	U	U	-	U	-	-	-
مفعول			مفاعلن				مفاعلین		

۳

زَن	د	حِی	دا	مست	ب	ر	هوش	یار
-	U	U	-	U	U	U	-	U
عَآن	کِی	پ	می	رَد	پ	سَ	کُو	یار
مفعولن			مفعولن				فاعلن	

۴

در	با	دی	ی	تَش	ن	گاگر	ب	مَر	دند
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U
وز	حَل	لِ	ب	کُو	فِ	مِی	ز	وَد	آب
مفعول			مفاعلن				فعلولن		

یادداشتنامه

علوم و فنون ادبی
۱۳۹۱.۱۰

۱۱۸۵. گزینه ۲

ز	دس	ت	ث	رُش	روی	حُر	دَن	ث	بَر	زَد
U	-	کَل	U	-	U	-	-	U	-	-
جُ	نا	تلخ	با	شد	ک	گو	بی	ث	بَر	زَد
U	-	-	-	-	U	-	-	U	-	-

۱۱۸۶. گزینه ۲

مَن	هَس	ث	ث	دِی	وَا	نِ	مَا	رَا	ک	بِ	رَد	خَا	نِ
-	-	U	U	-	-	کَل	-	-	U	U	-	-	کَل
نَا	چَنَد	ث	رَا	گَف	تَم	کَم	زَن	ذُ	سِی	پِی	مَا	نِ	کَل
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-
مستفعل				مفعول				مستفعل				مفعول	

← این وزن را به این صورت نیز می توان خواند: مفعول مفاعیل مفعول مفاعیل

۱۱۸۷. گزینه ۳

پ	زَو	رِ	عَقَل	کُ	ذَش	دَن	زِ	حُد	مُ	بِیَس	سَر	نِیَسْت
U	-	U	U	U	-	-	U	-	U	-	-	کَل
مفاعیل			فعلاتن			مفاعیل			فعلن			

۱.

یَک	بَار	نَا	م	مَن	پ	ع	لَط	بَر	زِ	بَا	نَ	رَند
-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	کَل
مفعول		فاعلات			مفاعیل			فاعلن				

۲.

عَزَّ	ث	سَ	مِیَن	ت	وَا	ضُ	ع	عَا	صِی	م	رَا	بِ	نِیَسْت
-	کَل	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	کَل
مفعول			فاعلات			مفاعیل			فاعلن				

۳.

ث	رَا	کِی	هَر	چ	م	رَا	دَسْت	مِی	زِ	وَد	اَز	پِیَش
U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	-	کَل
مفاعیل			فعلاتن			مفاعیل			فعلن			

۴.

کَو	جُ	نَا	یَا	رِی	کِی	دَا	نَد	قَد	رِ	عَه	لِ	دَرَد	جِیَسْت
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	کَل	U	کَل
فعلاتن			فعلاتن			فعلاتن			فاعلن				

۱۱۸۸. گزینه ۲

بَا	کِی	گَو	بِیَم	عُ	هَت	کِی	دَر	مِج	لِیَس
-	U	-	-	U	-	U	-	-	-
رَه	رِی	ی	گَف	ت	نُ	شِی	نِی	دَن	نِیَسْت
-	U	کَل	-	U	کَل	U	-	-	کَل
فعلاتن			مفاعیل			فعلن			

۱.

چن	پ	تد	بیر		کار	فا	ید	راست
-	U	-	U	-	U	-	-	لا
هر	چ	تی	دی	ر	عی	دی	با	شد
-	U	-	-	U	-	-	-	-
فاعلاتن			مفاعیلن			فعلن		

۲.

بهر	عشق	ب	لا	بیست			ش	نی	دی	کی	چ	ها	دید
-	U	U	-	U	-	U	U	-	-	U	U	-	لا
یع	قوب	کی	دل	در	گی	فی	یه	ر	پ	سی	رش	داشت	-
-	U	U	-	-	U	U	-	لا	-	U	-	-	-
مفعول			مفاعیلن			مفاعیلن			فعلون				

۳.

عَس	پ	لا	غر	م	یا	پ	کا	را	ید
-	U	-	-	U	-	U	-	-	-
رو	ز	می	دا	ن	گا	و	پر	وا	ری
-	U	-	-	U	-	U	-	-	-
فاعلاتن			مفاعیلن			فعلن			

۴.

آ	س	ما	طا	ق	در	ک	ه	جا	هش
-	U	-	-	U	-	U	لا	-	-
گه	کی	شا	آس	تا	ن	در	گا	هش	-
-	U	-	-	U	-	U	-	-	-
فاعلاتن			مفاعیلن			فعلن			

۱۱۸۹. گزینه ۴

۳.

بدون حذف همزه			
دل	آ	رام	-
-	-	U	-
با حذف همزه			
د	لا	رام	-
U	-	U	-

۴.

بدون حذف همزه			
کار	آز	مو	د
U	-	U	-
با حذف همزه			
کا	راز	مو	د
-	U	-	U

۱.

بدون حذف همزه		
مرد	آف	کن
-	-	U
با حذف همزه		
مر	دف	کن
-	-	-

۲.

بدون حذف همزه		
تن	آ	سا
-	-	-
با حذف همزه		
ت	نا	سا
U	-	-

استفاده

علوم و فنون آریس
۱۳۹۱.۱۰

۱۱۹۰. گریخته ۱ هسه واژه ها را با حذف همزه تقطیع می کنیم:

بُ	زن	دوه
U	-	-
دو	رن	دیش
-	-	-
بُ	رس	ت
U	-	U
کی	لن	دام
U	-	-

سب	زا	بی
-	-	-
د	لا	زر
U	-	-
سن	رف	کن
U	-	-
سی	را	مد
U	-	-
بُ	یا	ما
U	-	-

۱۱۹۱. گریخته ۳

تی	ری	کی	رُ	دی	بر	د	لَ	هز	عم	ز	خ	طا	رفت
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	کلا
تا	باز	چ	عَن	دی	ش	ش	کُ	ند	را	ی	ص	وا	بت
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
	مفعول		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		فعلون

م	روز	ک	در	دَس	ت	تُ	عَم	هر	ع	م	تی	کن
-	-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
فر	دا	ک	ش	وم	خاک	چ	سو	دش	ک	ن	دا	مت
-	-	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-	-
	مفعول		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		فعلون	

گف	تم	چ	خ	شز	کا	ر	ج	ها	گفت	ع	م	عشق
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	کلا	کلا
گف	تم	چ	بُ	ود	حا	ص	ل	آ	گفت	ن	دا	مت
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-	-
	مفعول		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		فعلون	

مش	نو	س	خ	ن	خضم	ک	ین	شی	ن	م	رو
-	-	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-
بش	نو	ز	م	نیر	ک	ت	بر	خی	رُ	ب	یا
-	-	U	U	-	-	U	-	-	U	U	-
	مفعول		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		فعل

طی	شد	ز	ج	ها	جنش	م	ی	خض	رُ	د	م	عی	سا
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
عی	زد	ب	لَ	ب	لع	ل	تُ	دا	دیر	دُ	ک	را	مت
-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
	مفعول		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		مفاعیل		فعلون		

۱۱۹۲. گزینه ۲

۱. حسنت اجازت ← خوانده می‌شود ← حُسنِ اجازت / نداد ای ← خوانده می‌شود ← ندادی / ۳. عیبت آن ← خوانده می‌شود ← عیبتان / ۴. بر آستان ← خوانده می‌شود ← بر آستان

۱۱۹۳. گزینه ۴

سو	د	با	زر	گا	ن	در	با	بی	ع	طر	لهم	کن	ن	گر	دد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
هر	ک	مق	صو	دش	ث	با	شی	تا	ن	قس	دا	رد	پ	کو	شد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۱.

دوست	می	دا	زم	م	نی	نا	لی	د	ن	چار	سوز	را			
-	U	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-			
تا	پ	هر	نو	عی	کی	با	شد	بگ	د	را	نم	روز	را		
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-		
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۲.

ث	د	را	سا	ی	پ	نه	سر	کی	ش	جر	را	کی	ن	دخ	ضر
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
کی	پ	دا	جاست	م	جا	ری	ة	م	گی	م	عم	ن	ء	ما	را
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۳.

چُن	ک	ما	در	با	زو	آ	رد	سرو	قد	د	سیم	تن			
-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	U	U	-			
آ	ر	زو	یم	می	کی	ند	کا	ماج	با	شم	تیر	را			
-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-			
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۴.

شخ	ن	ی	هج	ر	ث	هر	دم	می	ت	رد	صَب	زم	پ	بغ	ما
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
دا	د	خُد	را	هم	سی	تا	نم	گر	کی	ند	وص	لت	ح	ما	یت
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۱۱۹۴. گزینه ۱

زل	فی	ن	س	یا	ه	ث	پ	دل	دا	ری	ی	عُش	شاق		
-	U	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-		
دا	دند	قی	را	ری	کی	پ	بر	دند	قی	را	رم				
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	U	-	-		
مفعول				مفاعیل				مفاعیل				فعلون			

یاستخامه

علوم و فنون ابرین
MP3.La

۱۱۹۵. **گزینه ۱**

عی	ک	م	یا	ن	جا	ن	من	ن	ق	ن	شع	رم	می	ک	نی
-	ک	U	-	ک	-	U	-	U	-	-	-	-	-	U	-
گر	ن	ز	نم	خا	مش	ک	نم	تر	سم	ک	فر	ما	بش	ک	نم
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
مستعلن				مستعلن				مستعلن				مستعلن			

در این بیت فقط دو بار بلند تلفظ شدن هجای کوتاه وجود دارد.

۱۱۹۶. **گزینه ۱** ۲ بار

گر	چ	سی	م	ز	زر	ز	سَن	گا	بَد	ة	می
-	U	-	ک	-	U	-	-	-	-	U	-
در	ة	م	سَن	گمی	ن	با	شد	زر	ز	سیم	
-	U	-	ک	-	U	-	-	-	U	-	
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن			

۱.۲ بار

تا	د	ر	رو	ز	ج	ها	بی	ن	ن	دی	دی	چش	مم
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-	-
ا	م	نم	بر	سَن	ر	خا	ک	ن	ک	خا	کم	بر	سر
-	U	-	-	U	U	-	ک	U	U	-	-	-	-
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن				فعل ل	

۱.۳ بار

من	مش	ن	ن	دی	وا	ن	ما	را	ک	ب	رد	خا	ن
-	-	U	U	U	-	ک	-	-	U	U	-	-	ک
تا	چند	ن	ن	را	گف	تم	کم	زن	ذ	س	پی	ما	ن
-	U	-	-	U	U	-	-	-	U	U	-	-	ک
مفعول				مفاعیلن				مفعول				مفاعیلن	

۴.۴ بار

نو	ش	ل	پ	آع	ل	ن	ق	م	ت	شک	گر	ش	کست
-	U	U	ک	-	U	-	ک	U	U	-	-	U	ک
چی	ن	سَن	ر	زَل	ف	ن	رو	ن	ق	عَن	بر	ش	کست
-	U	U	ک	-	U	-	ک	U	U	-	-	U	ک

۱۱۹۷. **گزینه ۲** ۱.

غم	آ	م	د	غم	آ	م	د	عَن	گشت	بر	در	می	ز	ند	
-	-	U	-	-	-	U	-	ک	-	U	-	-	U	-	
هر	ضر	پ	ی	عَن	نُش	ت	عو	بر	س	ن	خن	جر	می	ز	
-	-	U	ک	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	
مستعلن				مستعلن				مستعلن				مستعلن			

بند	در	پای	د	بی	سی	و	دی	عی
ک	-	U	-	U	-	U	U	-
وند	ما	د	عی	تی	گی	ب	ئین	عی
ک	-	U	-	ک	-	U	U	-
فعلون			مفاعیل			مفعول		

۳

کن	می	ة	دت	عا	ش	پی	کد	ئی	تا	می	ة
-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-	U
را	ری	ب	صا	مر	ث	را	فا	ج	مر	ها	ج
-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-	U
فعلون			فعلون			فعلون			فعلون		

۴

ن	خا	رد	ب	ک	را	ما	ن	دی	ث	ث	مس	من
ک	-	-	U	U	-	-	ک	-	-	U	U	-
ن	ما	پی	س	د	ژن	کم	تم	گف	ث	ث	چند	تا
ک	-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-
مفاعیل			مفعول			مفاعیل			مفعول			

۱۱۹۸. گزینه ۱

می	ز	خُر	دز	ش	راست	لک	ف	ی	تا	د	ت	پش
-	U	-	-	U	U	-	U	ک	-	U	U	-
فاعل			مفعول			فاعل			مفعول			

۱۱۹۹. گزینه ۲

۱

م	با	ر	ت	س	ن	ک	بر	د	ش	ها	ز	نا
-	-	-	U	-	U	ک	-	U	U	-	U	-
ک	یا	ر	ت	رف	دست	چن	ث	ی	ی	زو	ر	آ
-	-	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-
مفاعیل			مفاعیل			فعالان			مفاعیل			

← در این بیت فقط یک بار «تغییر مصوت کوتاه به بلند» دیده می‌شود.

۲

لو	غ	لا	ف	وق	ث	ش	گو	عو	غ	با	ف	م	چش
-	U	-	ک	-	U	ک	-	-	U	-	ک	U	-
شو	ونگ	آ	ع	عو	ل	نخ	وز	شو	نخل	چن	او	ل	دخ
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-
مستقلان			مستقلان			مستقلان			مستقلان				

← در این بیت ۴ بار «تغییر مصوت کوتاه به بلند» دیده می‌شود؛ پس جواب صحیح همین گزینه است. (سایر گزینه‌ها را برای افزایش مهارت دانش‌آموزان، تطبیق می‌کنیم.)

۳

خُر	د	بَر	حَر	ف	دُ	رُش	ت	م	ن	آ	زَر	د	م	گَیَر
-	U	-	-	U	U	-	U	U	U	-	-	U	U	U
حَر	ف	آ	زَر	د	دُ	رُش	تَا	ن	بُ	وَد	خُر	د	م	گَیَر
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	U
فاعلاتن				فاعلاتن				فاعلاتن				فعلن		

لفظ یک بار «تغییر مصوت کوتاه» دیده می‌شود.

۴

عِی	دِیَر	پ	دَس	تَا	م	د	بَس	زود	پ	رَف	تِی
-	U	U	-	-	U	U	-	U	U	-	-
آ	تَش	رُ	دِی	عَن	م	نُ	جُن	دود	پ	رَف	تِی
-	U	-	U	-	U	U	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون		

در این بیت اصلاً «تغییر مصوت کوتاه به بلند» وجود ندارد.

۱۲۰۰ گزیده ۱

شَد	عُم	رُ	ن	مِی	بِی	نَم	عَز	دِیَر	آ	ت	رِی	دَر	دَل
-	U	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-
وَز	کُف	ر	ن	هَا	د	خَد	دِیَر	دَار	ن	خَا	هَم	شَد	
-	U	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-	-	
مفعول			مفاعیل			مفعول			مفاعیلن				

۲

جَا	نَا	فُ	رَو	ع	رَو	بِت	دَر	جِس	م	جَا	ن	کُن	جَد
-	U	U	-	U	-	-	-	-	U	-	U	-	-
وَا	وَا	ز	ی	ج	مَا	لِت	عَن	دَر	ج	هَا	ن	کُن	جَد
-	U	U	U	U	-	-	-	-	U	-	U	-	-
مفعول			فاعلاتن			مفعول			فاعلاتن				
مستغعلن			فعلون			مستغعلن			فعلون				

۳

یَک	قَص	صِی	بِیْش	نِیْسِت	ع	م	عَشَق	وِیَر	ع	جَب	
-	U	U	-	U	U	U	U	-	U	-	
کَز	هَر	رُ	بَا	ک	مِی	شِی	ن	وَم	نَا	ر	رِست
-	U	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U
مفعول			فاعلات			مفاعیل			فاعلن		

۴

سُ	نُ	پ	نَز	د	سُ	خُن	دَا	بُ	زُرْک	وَار	بُ	وَد
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-
ز	آ	س	مَا	سُ	خ	نَا	مَد	سُ	خُن	ن	خَار	وَد
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	-
مفاعیلن			فاعلاتن			مفاعیلن			فعلن			

(الف)

ز	د	ئ	پای	بر	را	مت	یا	ق	روز	آ
-	-	U	U	-	-	-	-	U	U	-
نت	دا	هی	کی	بر	یی	جو	دل	ی	پ	کا
-	-	U	U	-	-	-	-	U	U	-
مفاعیلن			مفعول		مفاعیلن			مفعول		

(ب)

بی	وا	ن	ز	رم	خا	بی	خو	ن	تا	بوس	عی
-	-	U	U	-	-	-	-	U	-	U	-
نت	تا	بوس	ز	گی	بر	نم	چی	پ	تا	زار	بگ
-	-	U	U	-	-	-	-	U	-	U	-
فاعلاتن			مفعول		فاعلاتن			مفعول			

(پ)

هی	ز	بر	ند	ئ	چور	ما	کی	حا	کی	کن	پ	چور
-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	U	-
هی	ت	رو	ب	هد	ت	شد	بند	ی	پا	کی	شیر	
-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	U	-	
مفاعیلن			مقتعلن		مفاعیلن			مقتعلن				

(ت)

ها	تا	بس	پ	رفت	می	بی	دا	سو	ل	د	تی	وق
-	-	-	U	U	-	-	-	-	U	U	-	-
ها	حا	ری	ل	گ	بو	دی	گر	نم	ت	خیش	بی	
-	-	-	U	U	U	-	-	-	U	U	-	-
مفاعیلن			مفعول		مفاعیلن			مفعول				

۱.

دست	دم	ز	گی	بی	مو	ر	چی	زن	گر	م
U	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U
رم	را	ت	بی	دا	شی	پ	سر	ن	گر	و
-	-	U	-	-	-	U	-	U	-	U
فعلون			مفاعیلن				مفاعیلن			

۲.

قی	سا	ئی	جیست	کی	ند	دا	ن	عشق	ت	رش	ف
-	-	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U
ریز	دم	آ	کی	خا	ب	بی	لا	م	جا	خاه	ب
U	-	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U
فعلون		مفاعیلن			فعلاتن			مفاعیلن			

پاسخنامه

علوم و فنون ادبی
۱۳۹۱.۱۰

۳

فح	م	ل	جا	نا	پ	بو	سا	گه	پ	زا	ری	عَر	ض	دار	
-	U	ک	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	ک	
کز	ف	را	قت	سوخ	تم	عی	مهر	با	فر	یاد	رس	-	-	-	
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	-	
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان			

۴

هر	ک	چُن	لا	ل	کا	س	گر	دا	شد
-	U	-	-	U	-	U	-	-	-
زیر	ج	فا	زخ	پ	خو	پ	شو	بد	باز
-	U	-	-	U	-	U	-	-	ک
فاعلان			مفاعلن				فعلان		

۱۲۰۳. گزینه ۴

۱

ب	جا	ن	پا	ک	ث	عی	مع	د	ن	س	خا	و	فا
U	-	U	-	U	U	-	-	U	ک	U	-	U	-
ک	صبر	نیست	م	را	بی	ث	عی	غ	زین	پ	یا	-	-
U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مفاعلن				فعلان				مفاعلن				فعلان	

۲

پن	هان	م	شو	ک	رو	ی	ث	بر	ما	م	با	ز	کست
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	ک
نظ	ظا	ر	ی	ث	بر	ة	م	جا	ها	م	با	ز	کست
-	-	U	ک	U	-	U	U	-	-	U	-	U	ک
مفعول				فاعلان				مفاعلن				فاعلان	

۳

ما	را	خ	دا	عز	به	ر	ج	آ	ورد	به	ر	شو	ر	شر	
-	-	U	-	-	-	U	ک	-	U	-	-	-	ک	-	
دی	وا	ن	گا	را	می	ن	ند	زن	جی	ر	عو	دی	وا	تر	
-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	
مستغفلن				مستغفلن				مستغفلن				مستغفلن			

۴

م	شب	ع	ج	بس	تی	جا	گر	خاب	ز	هی	یا	بد
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	-	-	-
وا	چشم	ن	ج	جا	خس	بد	کو	چُن	ث	نن	هی	بد
-	-	U	-	-	-	-	-	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعلن				مفعول			مفاعلن		

۱۲۰۴. گزینه ۱

د	ل	من	ة	می	داد	کُف	تی	کی	وا	بی
U	U	-	U	-	-	U	-	-	U	-
کی	با	شد	م	را	رو	زی	ث	ج	دا	بی
U	-	-	U	-	-	U	U	U	-	-
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۲.

در	دام	ف	تا	د	آ	هو	بی	چند
-	U	U	-	U	-	U	-	U
فج	کم	ش	د	دس	ث	پای	در	بند
-	-	U	U	-	U	U	-	U
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

۳.

ز	دس	ت	دی	د	و	دل	هر	د	فر	یاد
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U
کی	هر	ج	دی	د	بی	ند	دل	کی	ند	یاد
U	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۴.

پ	سا	زم	خ	ج	ری	نی	شش	ز	بو	لاد
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	U
ز	نم	بر	دی	د	تا	دل	گر	د	دا	زاد
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	U
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱

۱۲۰۵. گزینه ۲

با	ری	پ	س	ز	جش	م	م	ن	سوخ	ت	بگ	ذار
-	-	U	U	U	-	U	U	U	-	U	-	U
ء آ	پای	کی	بر	خا	ز	خ	س	با	د	ی	هش	تی
-	-	U	-	-	U	U	U	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون			

۱.

ئی	کی	جش	م	ء آ	تی	ء ز	زن	د	گا	نی	دش	تی
-	U	-	U	-	-	U	-	U	-	-	U	-
دی	کی	رز	ز	زن	د	گا	نی	قهر	کر	دس	تاش	تی
-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-
فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			فاعلاتن			

یاسخنامه

علوم و فنون ادبی
۱۳۹۱.۱۰

۲.

عی	رو	ی	ث	کر	مو	ی	ث	ما	ه	ش	پ	تا	ری
-	-	U	U	-	-	U	U	-	ک	U	U	-	-
حُر	شید	ة	مز	آ	ش	پ	تا	ری	م	ت	وا	ری	
-	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون				

۳.

عی	صی	با	ث	چ	گف	تند	ک	خا	موش	ش	دی
-	U	-	U	U	-	U	U	-	U	U	-
چ	ش	را	پ	ث	دا	دکند	ک	مد	هوش	ش	دی
U	U	-	U	U	-	U	U	-	U	U	-
فعلاتن			فعلاتن			فعلاتن			فعلن		

۴.

با	زم	ش	پی	سی	تا	ر	ی	تا	با	ن	یا	م	دی
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-
با	زی	س	پی	د	ی	ش	پ	هچ	را	ن	یا	م	دی
-	-	U	-	U	ک	U	U	-	-	U	-	U	-
مفعول			فعلاتن			مفاعیل			فعلن				

۱۲-۶. گزینه ۲

ث	هیچ	عهد	ن	بس	تی	ک	عا	ق	بت	ن	ش	گس	تی
U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
م	را	ت	را	ت	ش	سو	زاک	ن	شاک	دی	ن	شس	تی
U	-	U	-	U	U	-	-	U	ک	U	U	-	-
مفاعیل			فعلاتن			مفاعیل			فعلاتن				

۱۲-۷. گزینه ۱

گس	نیست	ک	اف	تا	د	ی	آ	زل	ف	د	تا	نیست
-	-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
در	زه	ک	د	ر	کیست	ک	دا	می	ز	ت	لا	نیست
-	-	U	U	ک	-	U	-	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون			

۱۲-۸. گزینه ۱

ء	مگر	پ	هذ	ة	پ	ث	خو	ن	عا	ش	قت	م	باح
U	-	U	-	U	U	ک	-	U	-	U	-	U	-
ص	لا	ح	ما	ة	م	آ	نس	کاک	ث	راست	ص	لا	
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	
مفاعیل			فعلاتن			مفاعیل			فعلن				

۱.

کن	م	باد		بهر	س	وز	شا	کُ	پ	دل	ز	ره	ک		
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U		
شاد	کُ	نَ	ره	ک	نِی	دس	هن	م	هیچ		ر	فک	ک		
U	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U		
مفاعیل				مفاعیل				فعلاتن				مفاعیل			

۲.

زد	دا	هن	جا	پ	دست	زین	آ	د	با	قی	عَر	سا			
-	-	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U			
زد	دا	هن	دا	م	پ	شر	در	م	ة	را	فلا	عا			
-	-	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U			
مفاعیل				مفاعیل				فعلاتن				فعلاتن			

۳.

مد	تا	ز	شا	پ	کی	پی	صف	آ	پ	نا	ج	شز	دو		
-	-	U	-	U	U	-	-	-	U	-	U	-	-		
مد	تا	ز	شا	ع	رت	عش	ما	لی	س	ت	ز	حض	کز		
-	-	U	-	U	-	-	-	-	U	U	U	-	-		
مفاعیل				مفعول				فعلاتن				مفعول			

۴.

زد	عَر	می	ن	سر	یک	ها	ج	دن	بر	سر	پ	غم	با	می	د
-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U
زد	عَر	می	ن	تر	به	زن	ک	ما	قی	دل	روش	بف	می	پ	
-	-	-	U	-	-	-	U	-	U	-	U	-	-	U	
مفاعیل				مفاعیل				مفاعیل				مفاعیل			

۱۲۰۹. گزیده ۳

ند	ز	کی	ک	سن	عم	هی	ث	ی	ش	شی	پ	دو	گر		
-	U	-	U	-	-	U	U	U	U	-	U	-	-		
ند	ز	تیر	عآس	ما	ی	ت	کش	ع	شم	پ	لع	طا			
-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	-			
مفاعیل				مفاعیل				فعلاتن				مفعول			

۱۲۱۰. گزیده ۴

راق	ف	ن	یا	ت	ر	سن	رد	دا	ن	م	خا	ن	با	ز	
U	U	U	-	U	U	U	-	-	U	U	-	U	-	U	
راق	ف	ن	تا	داس	ث	با	هم	د	شرح	ن	گر	ن	و		
U	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	
مفاعیل				مفاعیل				فعلاتن				مفاعیل			

۱.

عَزَّ	چاش	نی	ی	قند	م	گو	هی	حُج	ز	شیک	کر
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
زاکر	رو	ک	م	را	عَزَّ	لَ	ری	ن	ث	کا	مست
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون		

در این بیت هر دو نوع تغییر کمیت مصوت‌ها دیده می‌شود.

۲.

با	فح	ث	س	بم	عیب	م	گو	بید	ک	ءو	نیز
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
یی	وس	ت	حُج	ما	در	ط	ب	عی	م	دا	مست
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون		

در این گزینه فظ تغییر «مصوت کوتاه به بلند» وجود دارد.

۳.

گو	شم	ة	م	بر	قو	ل	ن	ئ	ع	م	ی	چن	گست
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
چش	مم	ة	م	بر	لع	ل	لَ	ب	گر	د	ش	جا	مست
-	-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون				

در این گزینه هم فظ تغییر مصوت کوتاه به بلند وجود دارد.

۴.

در	مج	ل	س	ما	عطر	م	یا	میز	ک	ما	را
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
هر	لح	ط	ز	گی	سو	ی	حُش	بوی	م	شا	مست
-	-	U	U	-	U	-	-	U	U	-	-
مفعول			مفاعیل			مفاعیل			فعلون		

در این بیت هیچ تغییر کمیت مصوتی وجود ندارد.

۱.

خا	قا	نی	عَزَّ	ث	نا	بت	نو	ساخت	خا	ن	مع	نی
-	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	-
کو	میز	ب	با	ن	نط	قس	تیکر	دی	ک	ع	یا	لش
-	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	-
مفعول			فاعلان			مفعول			فاعلان			

۲.

صد	ری	کی	قد	ر	کار	ش	کی	ند	جو	ة	ر	سن	خانش
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	U	U	U
یح	ری	کی	نز	ل	جا	ف	کی	ند	پی	کی	ر	سن	خانش
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	U	U	U
مفعول				فاعلات			مفاعیل			فاعلن			

۳.

خا	ن	ی	ما	نیست	طبع	چه	ر	کی	شا	ی	ت	هار
-	U	U	-	-	U	-	U	U	-	U	U	U
نا	ی	پ	عی	سیست	ماه	رنگ	ز	ز	شاخ	سار		
-	U	U	-	-	U	-	U	U	-	U	U	U
مفعلن			فاعلن		مفعلن			فاعلن				

۴.

در	کو	ی	نیک	نا	می	ما	را	کی	ذر	ن	دا	دند
-	-	U	-	-	-	-	-	U	-	U	-	U
گر	ث	ن	می	ت	دی	تغ	بیر	کن	قی	ضا	را	
-	U	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	-
مفعول			فاعلن		مفعول			فاعلن				

۱۳۱۳. گریختا اگر به عروض سماعی تسلط داشته باشید، می‌توانید فقط مصوت‌های کوتاه و بلندی که می‌توانند جور دیگری تلفظ شوند و شما می‌شناسیدشان، تقطیع کنید. اما، درغیراین صورت و حتی درصورتی که احتمال می‌دهید دچار اشتباه شوید، بهترین راه همان تقطیع کامل است تا رسیدن به موردی که سؤال از شما خواسته است. حالا به تقطیع بیت ۱ دقت کنید:

* اینجا برای یادگیری بیشتر شکل تقطیع‌شده ابیات (گام اول و سوم) می‌آید. در جلسه کنکور برای چنین سؤالی فقط تقطیع کافی است. هر جا هجاهای مقابل شبیه هم نبودند، بیت را به زبان تقطیع بخوانید تا بفهمید کدام هجا است که با هجای مقابلش فرق دارد.

دا	غ	م	حب	ت	تس	ث	بس	خا	ن	ف	رو	ز	جا	ن	دل
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
نیست	ز	ز	رو	ز	ن	د	گر	رو	ش	نی	س	س	رای	را	
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	U	-	U	-	U
مفعلن			مفاعلن		مفعلن			مفاعلن							

در رکن دوم، هجای دوم مصراع دوم، کوتاه است. قابلیت بلند تلفظ شدن را نیز دارد (حرف کسره‌دار)، پس آن را «نی» می‌خوانیم تا با هجای «تس» در مصراع اول هم‌وزن شود. ← تغییر مصوت کوتاه به بلند

در رکن سوم، هجای سوم مصراع دوم بلند است. هر دو هجای مقابل، قابلیت تغییر تلفظ را دارند. اما ما «نی» را در مصراع دوم، کوتاه تلفظ می‌کنیم تا وزن «مفعلن» شکل بگیرد. (این تصمیم‌گیری بر مبنای چینش هجاها و ارکان کلی بیت انجام می‌شود: ضمن اینکه شما ارکان عروضی را در کتاب خوانده‌اید و تشخیص می‌دهید که مثلاً رکنی مانند «UUU -» اصلاً نداریم) ← تغییر مصوت بلند به کوتاه

تقطیع هجایی سایر ابیات:

۲.

با	د	ی	مخل	سوز	را	دا	رو	ی	بی	ه	شی	م	زن
-	U	U	-	U	-	-	U	-	-	U	-	U	-
نیست	پ	سر	م	حا	ج	نا	جش	م	خ	نو	ق	زای	را
-	U	U	-	U	-	-	U	U	U	-	U	-	U
مفعلن			مفاعلن		مفعلن			مفاعلن					

در رکن سوم، هجای دوم هر دو مصراع قابلیت تغییر تلفظ را دارند (هجای بلند «و» و «م مکسور»). برای اینکه وزن مفتعلن درست دربیاید «رو» را در مصراع اول («ز») تلفظ می‌کنیم. ← تغییر مصوت بلند به کوتاه

اگر	ش	ک	ر	ن	ب	ی	ک	م	ن	ا	ل	ء	ز	ج	ی	ک	ن
-	U	U	-	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	U	-	U	-
غو	ط	پ	زهر	می	د	هد	طو	طی	ی	خس	ن	وای	را				
-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	U
مفتعلن				مفاعیل				مفتعلن				مفاعیل					

در رکن سوم، هجای دوم در هر دو مصراع قابلیت تغییر تلفظ را دارد اما برای اینکه وزن مفتعلن درست شود، «طی» در مصراع دوم «ط» تلفظ می‌شود. ← تغییر مصوت بلند به کوتاه

سوخت	ت	ب	سا	ط	هس	تی	یم	ریخت	ت	نا	ی	طا	ق	تم	
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	
چند	ب	ر	ز	ن	فس	د	هم	آ	ه	ش	کس	ت	پای	را	
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	
مفتعلن				مفاعیل				مفتعلن				مفاعیل			

در رکن دوم مصراع اول، هجای سوم قابلیت این را دارد که کوتاه تلفظ شود. ← تغییر مصوت بلند به کوتاه
 ۱۲۱۴. گزینه ۳) اگر عروض سمعی بدانید، این سؤال کنکوری برای شما آسان خواهد بود؛ اما با توجه به اینکه معمولاً در کنکور بیت‌هایی می‌آید که اختیارات زیادی دارند و وزن‌شان روان نیست، تقطیع بیت به هجاها و ارکان کم‌ریسک‌ترین کار است.

عی	سا	قی	ء	زاکر	پیش	ک	قس	تم	ک	نی	عز	می			
-	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-			
من	خُد	ز	ن	ظ	در	ق	با	لا	ی	ث	مس	تم			
-	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-			
مفعول				مفاعیل				مفاعیل				فعلول			

نشانه‌های هجایی سایر گزینه‌ها:

- ۱. - / U U - - / U U - - / U U - -
- ۳. - / U U - - / U - U - - / U U - -
- ۴. - / - - - U / - U - U / U - -

۱۲۱۵. گزینه ۴

(الف)

کست	ب	ج	ن	می	ر	سد	تا	پ	ت	بر	ف	شا	ن	مش	
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	
بر	ک	ت	ن	هاد	دل	تا	ز	ت	وا	س	تا	ن	مش		
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	
مفتعلن				مفاعیل				مفتعلن				مفاعیل			

(ب)

روش اول: ۳ تا ۴ تا

ن	حس	ز	ت	و	صا	لش	عز	دل	پ	در	ت	وا	کرد		
-	-	U	-	U	-	-	-	-	U	-	U	-	-		
ن	صبر	در	ف	را	قش	ز	بیش	تر	ت	وا	کرد				
-	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	-			
مفعول				فاعلاتن				مفعول				فاعلاتن			

روش دوم: ۳ تا ۴

نَ	حس	زَ	ت	و	صا	لش	عَزَ	دل	پ	در	ت	وَاکَر	کرد
ک	-	U	ک	U	-	-	-	-	U	-	U	-	ک
نَ	صبر	در	ف	را	قش	زَکَر	بیش	تر	ت	وَاکَر	کرد		
ک	-	U	-	U	-	-	-	-	U	-	U	-	-
مستقلان				فعلان				مستقلان				فعلان	

(پ)

من	ن	می	گو	یم	کی	عا	قَل	باش	یا	دی	وا	ن	باش
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	-	-	U	ک
مگر	پ	جا	ناکَر	آ	شی	نا	بی	عَزَ	ج	هاکَر	بی	گا	ن
-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	-	-	U	ک
فاعلان				فاعلان				فاعلان				فاعلان	

(ت)

روش اول: ۳ تا ۴

سا	قی	خ	م	ن	گل	را	بی	رو	ی	ت	رن	گی	نیست
-	-	U	U	ک	-	-	-	-	U	U	-	-	ک
شیم	شاد	خ	را	ماکَر	کن	تا	باغ	پ	یا	را	بی		
-	-	U	U	-	-	-	-	U	U	-	-	-	-
مفعول				مفاعیلان				مفعول				مفاعیلان	

روش دوم: ۳ تا ۴

سا	قی	خ	م	ن	گل	را	بی	رو	ی	ت	رن	گی	نیست
-	-	U	U	ک	-	-	-	-	U	U	-	-	ک
شیم	شاد	خ	را	ماکَر	کن	تا	باغ	پ	یا	را	بی		
-	-	U	U	-	-	-	-	U	U	-	-	-	-
مستقلان				مفعولان				مستقلان				مفعولان	

۱. ۱۲۱۶. ک. ۱۳۹۱. ۱

جز	عَزَ	ل	پ	ل	ل	ل	جاکَر	ن	نو	سَم	
-	-	U	U	-	U	-	-	U	-	-	
غی	ر	سَن	ر	زَل	ف	عو	ن	رم			
-	ک	U	U	-	U	-	U	-	-	-	
مفعول				مفاعلان				فعلان			

۲. اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه «-»

جُ	سَن	حَر	گاه	ز	نُکَل	سَن	م	ه	عَی	بَار	ت	را	مد
U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-
چ	ب	سَی	نَی	ر	ی	مَس	ناکَر	ک	ز	کَل	ت	را	مد
U	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-
فاعلان				فاعلان				فاعلان					

اختیار زبانی حذف همزه برآمد ← برآمد

ه	ل	ئو	مید	ن	با	شی	ک	ث	را	یار	پ	را	ند
-	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-	U
ک	ز	یم	روز	پ	را	ند	ن	ک	فر	دات	پ	خا	ند
-	U	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-	U
فعلاتن				فعلاتن				فعلاتن					

اختیار زیبایی حذف همزه: گرت امروز ← گرتیمروز
۴. این بیت اختیار ندارد.

ث	ت	سی	سن	هن	ت	را	پ	ک	نار	در	ک	رف	تی
-	U	-	U	-	U	-	U	U	U	-	U	-	U
ن	فت	سی	ک	نار	بگ	شا	پ	ن	گر	نا	ر	دی	گر
-	U	-	U	-	U	-	U	U	U	-	U	-	U
فعلاتن				فعلاتن				فعلاتن					

«واژه‌هایی مانند «بگشا» و «بنگر» به دو صورت تلفظ می‌شوند. این دو تلفظی بودن کلمات جزء طبیعت زبان است و اختیار شاعری محسوب نمی‌شود.

۱۲۱۷. گزینه ۲

آء	زا	دی	ی	ما	در	ک	ز	و	فخ	ت	گی	ی	ماست
-	-	U	U	-	-	U	U	-	U	U	U	-	U
آء	ویخ	ت	عس	تر	ز	ک	خا	می	ت	م	ر	ما	
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	U	
مفعول				مفاعیل				مفاعیل				فعلون	

اختیارات زبانی: کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «ای» در رکن اول مصراع اول و رکن پایانی مصراع اول، بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه «ا» در رکن سوم و چهارم مصراع اول و رکن پایانی مصراع دوم، حذف همزه: است از ← استز
اختیار وزنی: بلند حساب کردن هجای پایانی مصراع
نشانه‌های هجایی سایر گزینه‌ها:

۱. - U - / U - - U / U - U - / U - -
۳. - U / U - - U / U - - U / U - -
۴. - - - / U U - - / - - - / U U - -

۱۲۱۸. گزینه ۴

۳.۲.۱

م	خا	ل	فت	ن	نم	نم	نم	نم	نم	نم	ک	فر	ما	نست
ک	چهل	بی	ش	خ	رد	مند	غذ	ر	نا	دا	نست			
ن	آء	پ	روی	ک	گر	خو	ن	دل	پ	خا	هی	ریخت		

وزن‌واژه: مفاعیل فعلاتن مفاعیل فعلن: - - / - U - U / - - U U / - U - U
اختیار: بلند حساب کردن هجای پایانی مصراع ← اختیار وزنی
۴.

ه	زار	سخ	تی	آء	گر	بر	م	نا	تی	دا	سا	نست
-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U U	U
مفاعیل				فعلاتن				مفاعیل				فعلن

اختیار زیبایی کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «ای»
حذف همزه: من آید آسان است ← منایداسانست
اختیار وزنی بلند تلفظ کردن هجای پایانی مصراع

۱۳۱۹. گزینه ۱

چل	و	ئ	نا	می	ر	وی	ئی	باز	می	آ	بی
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	-	-
سرو	ن	دی	دم	پ	دیر	ص	فت	م	ت	ما	یل
-	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	-
مفعول			فاعلات				مفعول				

۱۳۲۰. گزینه ۱

طر	ف	ک	رم	ز	کس	ن	بس	تج	د	ل	پر	ء	می	د	من
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
گر	چ	ش	خن	ه	می	ت	رد	قص	ص	ی	من	پ	هر	ط	رف
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
مفعول			مفاعیل			مفعول			مفاعیل						

بررسی اختیار در سایر گزینه‌ها: ۲.

عز	خ	م	عَب	رو	ی	ث	م	هیج	ک	شا	ی	شی	ن	شد
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U
وه	ک	د	ر	خ	با	ل	کج	عم	ر	ع	زیر	شد	ت	لف
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U
مفعول			مفاعیل			مفعول			مفاعیل					

مصراع دوم: حذف همزه: در این ← کردن
مصراع ۱: کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «لو» / بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه «و»
۳.

عَب	رو	ی	دوست	کی	ش	ود	دست	ک	ش	خ	یا	ل	من	
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	
کس	ن	ز	دس	ت	زیر	ک	ما	تی	ر	م	ر	بر	ه	دف
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U
مفعول			مفاعیل			مفعول			مفاعیل					

مصراع ۱: کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «ای» / مصراع ۱: بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه «و»
مصراع ۲: حذف همزه: نزده است از این ← نزدیکترین
۴.

صو	فی	ی	شهر	بیر	ک	چو	لق	م	ی	شُب	ه	می	خ	زد
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-
پار	پار	د	مش	د	راز	با	دا	ع	تی	وا	ن	خس	ع	لف
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-
مفعول			مفاعیل			مفعول			مفاعیل					

مصراع اول: اختیار زبانی کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند «ای»

۱۳۲۱. گزینه ۱

ک	رفت	سا	قی	ی	گل	رخ	ب	کف	خ	لا	ل	پ	با	ل
U	-	-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	U
پ	یا	ل	ز	خ	سا	قی	ک	رفت	پ	پر	ت	و	لا	ل
U	-	U	U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	-	U
مفاعیل			فعالان			مفاعیل			فعالان					

گف	تم	ک	ب	دا	نا	بی	عز	قی	د	ث	بگ	ری	زم		
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-		
لی	کن	پ	ش	دز	دس	تم	سر	رش	ت	ی	دا	نا	بی		
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-		
مفعول				مفاعیل				مفعول				مفاعیل			
زنگ	دا	ی	ر	ی	می	نا	خو	نیکن	ج	ک	رم	می	ده		
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-		
نا	حل	ک	ن	میکن	مش	کل	در	سا	غ	ر	می	نا	بی		
-	-	U	U	-	-	-	-	-	U	U	-	-	-		
مفعول				مفاعیل				مفعول				مفاعیل			

گف	تم	ز	قی	د	هس	تی	رو	مست	شو	ک	رس	تی			
-	-	U	-	U	-	-	-	-	-	U	-	-			
گف	نا	پ	می	ب	رس	تی	جس	تم	ز	خُد	ز	ها	بی		
-	-	U	-	U	-	-	-	-	U	-	-	-	-		
مفعول				فاعلاتن				مفعول				فاعلاتن			

تر	سم	ک	صر	ف	بی	ن	ب	رد	رو	ز	باز	خاست			
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	-			
نا	ن	ع	لا	ل	شیخ	ز	ز	آ	پ	ع	را	م	ما		
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	-	-		
مفعول				فاعلاتن				مفاعیل				فاعلن			

طپ	عی	پ	هم	ر	ساکر	ک	پ	سا	زی	پ	عا	ل	می		
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	-	-		
با	هم	م	تی	ک	عز	سن	ر	عا	لم	ت	واکر	ک	ذشت		
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	-	-		
مفعول				فاعلاتن				مفاعیل				فاعلن			

ن	خا	هی	آکر	ک	لج	آ	تش	ک	ند	خا	مو	شت			
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-			
خ	موش	با	ش	پ	هر	خس	ز	ه	ک	میکر	مگ	شای			
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-			
م	ن	ز	می	د	ز	غی	رت	ز	پا	ف	تا	دوش			
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-			
ن	گا	ر	خیش	لج	دی	دم	پ	دس	ت	بی	گا	ن			
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	-			
مفاعیل				فاعلاتن				مفاعیل				فاعلن			

پدرسی سایر گزینه‌ها:

۲.

هر	گه	کی	دل	پ	عشق	د	هی	حُش	د	می	ب	ود
-	-	U	-	U	U	-	-	-	U	-	U	-
در	کار	ر	خیر	ح	ح	ت	هی	چس	ت	خا	ر	نیست
-	-	U	-	U	U	-	-	-	U	-	U	-
مفعول			فاعل			مفاعیل			فاعل			

۳.

سی	ر	پی	ون	د	ث	تن	ها	ن	د	ل	ح	فظ	راست
U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-	-
کیست	آن	کش	س	ر	پی	ون	د	ث	در	خا	طر	نیست	
-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	-	-
مفاعیل			مفاعیل			مفاعیل			مفاعیل			فعل	

۴.

و	گر	رس	م	ف	نا	خا	هی	کی	عز	عا	لم	ب	رن	دا	زی
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-
ب	رف	شا	تا	ف	رو	ری	زد	ه	زا	را	جا	ز	هر	مو	یت
U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-
مفاعیل			مفاعیل			مفاعیل			مفاعیل			مفاعیل			

۱۳۳۳. گزینه ۳

ای	ة	م	هس	تی	ز	ث	پی	دا	ش	د
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-
خا	ک	ص	عی	ف	ث	ث	وا	نا	ش	د
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	-
مفعول			مفعول			مفعول			فاعل	

دا	ن	ج	طف	لیست	د	را	غو	ش	خاک
-	U	U	-	-	U	U	-	U	-
رو	ر	ش	بین	طفل	پ	نش	و	ن	ماست
-	U	U	-	-	U	U	-	U	-
مفعول			مفعول			مفعول			فاعل

پدرسی سایر گزینه‌ها:

۱.

ع	ب	ر	ب	ها	ری	ز	دور	ع	ب	رن	ب	گنج	ت
-	U	U	U	-	-	U	-	-	U	U	U	U	-
وز	س	م	ع	پ	س	یاه	ل	ل	ع	نر	ر	ریخ	ت
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	U	U	-
مفعول			فاعل			مفعول			فاعل				

با استفاده

علوم و فنون آریس
MP91.1a

۲.

عَزَّ	نَ	ظَ	رَت	ئِي	جَا	رَ	وَد	وَر	ب	رَ	وَد	ثَ	هَم	رَ	هِي
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	U
رَف	ثَ	رَ	هَا	نِ	مِي	ئِي	نِي	آ	م	دُ	رَه	نِ	مِي	دَ	هِي
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	U
مفتعلن				مفاعِلن				مفتعلن				مفاعِلن			

۴.

اَ	ة	م	بِي	رَا	ي	بَس	تِ	جَن	نَ	تِ	فَر	دَوَس
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	-	U	-
بُو	كِي	قِي	بُو	لَش	ئِي	نَد	بِ	لَا	لِ	مُ	حَم	مَد
-	U	U	-	-	U	-	U	-	U	-	U	-
مفتعلن			فاعِلاتُن				مفتعلن			فَع		

۱.۲۲۳. ۳. گریه ۱: دقت کنید که وزن دوری از تناوب دو رکن تشکیل می‌شود که یک در میان تکرار می‌شود. در وزن دوری دو نیم مصراع کامل داریم؛ به طوری که جابه‌جایی یک نیم مصراع با نیم مصراع بعدی، هیچ تغییری در وزن ایجاد نمی‌کند.

۱.

نَ	سِي	م	عَشَقْ	زِ	كُو	ي	ة	وَسْ	نِ	مِي	آ	يَد
U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	-	-
جِ	رَا	كِي	بُو	ي	ئِي	كِرْ	خَا	زُ	خَسِ	نِ	مِي	آ
U	-	U	-	U	-	-	-	U	-	U	-	-
مفاعِلن			فاعِلاتُن				مفاعِلن			فَعِلن		

۲.

دِ	لِ	مَن	زِ	تَابِ	نَا	كِي	بِ	شَن	رَا	بِ	تَابِ	مَا	نَد
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
نَ	ئِي	نَد	سِي	يَا	كَا	رِي	كِي	پِ	ءَا	فِ	تَابِ	مَا	نَد
U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-
فاعِلاتُن			فاعِلاتُن				فاعِلاتُن			فاعِلاتُن			

۳.

نَا	دَا	مَ	كِرْ	مَن	كِي	شِي	دِي	ءِي	سَر	و	سِي	مِي	ثَ	نِ	مَن
-	-	U	-	-	-	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
هَر	شَب	زِ	خُو	نَا	بِ	ي	دَل	بِرْ	ئِ	بِ	وَد	دَا	مَ	نِ	مَن
-	-	U	-	-	U	-	-	-	U	-	-	U	-	-	-
مستفعلن			فاعِلاتُن				مستفعلن				فاعِلاتُن				

۴.

ءِي	كِي	بِ	شَرْ	ة	لَا	كِي	مَن	پَايِ	نَ	هِي	بِ	خَا	كِي	مَن
-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U
اَز	دِ	لِ	خَاكِ	بَشِ	نَ	وِي	نَا	لِ	ي	دَرْدِ	نَا	كِي	كِي	مَن
-	U	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U
مفتعلن			مفاعِلن				مفتعلن				مفاعِلن			

۱. ۱.۲۲۶. ۳. زنگ ۱

اَ	سَر	رَ	نَشِ	كِي	كِرْدِ	ثَ	رَا	دَوَسْتِ	حَا	فِ	ظَا		
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-		
بِي	سَر	كِي	لِي	مِ	خِيَشِ	مِ	گَر	پَا	كِي	شِي	دِ		
-	-	U	-	U	-	U	-	U	-	U	-		
مفعولُن			فاعِلاتُن				مفاعِلن				فاعِلن		

۲.

عَی	د	دی	ر	نو	عَم	ث	ک	شُن	م	دا	جُ	مَن	عَز
-	U	-	U	-	-	U	U	ک	U	-	U	-	-
عَی	د	می	ز	پ	قَل	س	ن	مُو	نُ	جا	م	را	آ
-	U	-	U	ک	-	U	U	-	U	-	U	-	-
فاعلن			مفاعیلُ			فاعلاتُ			مفعولُ				

مصراع ۱. کوتاه به بلند

مصراع ۲. کوتاه به بلند

۳.

زَلک	د	زن	ک	دَت	با	م	خیش			م	چَش	از	
ک	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
ای	د	سی	ر	بی	خو	ت	ی	غا	پ	ری	ت	دل	در
-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
فاعلن			مفاعیلُ			فاعلاتُ			مفعولُ				

۴.

مَک	ز	ی	تی	هَف	پی	و	قی	عش	ز	کُن	م	عَم	مَن
-	U	ک	س	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
ای	د	دی	ن	را	عو	ث	کی	هت	ز	دا	ذور		هع
-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-	-
فاعلن			مفاعیلُ			فاعلاتُ			مفعولُ				

مصراع ۱. بلند به کوتاه

مصراع ۲. کوتاه به بلند

۱۳۳۷. گزینه ۴

وی	کز	بهر	ز	می	د	هی	بَر	باد	عم	ر	نا	ز	بهر	وی	
-	-	-	U	-	U	-	-	-	U	ک	-	U	-	U	
پ	حَا	صِل	می	ت	وا	کر	دَن	ع	یا	ت	جا	و	دا	نی	
-	-	-	U	-	U	-	-	U	-	ک	-	U	-	U	
مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن				مفاعیلن			

وزن عروضی سایر گزینه‌ها:

۱ <= فَعْلَاتُ فَعْلَاتِن فَعْلَاتُ فَعْلَاتِن: --U- /U-UU/--U- /U-UU

۲ <= مفعولُ فاعلاتن مفعولُ فاعلاتن (مستعلن فعولن مستعلن فعولن): --U- /U--/--U- /U--

۳ <= متعلن مفاعیلن متعلن مفاعیلن: -U-U- /-UU- /-U-U- /-UU-

۱۳۳۸. گزینه ۴ > اگر وزن بیت از تکرار «فَعْلَاتِن» باشد، آمدن فاعلاتن در رکن اول، اختیار وزنی محسوب می‌شود.

ری	ت	چَن	خ	چَر	ر	جُو	نَز	غا	ف	نَکَر	ما	سَل	م	عَی
-	U	-	ک	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-
ری	ت	فَش	د	کی	ه	ما	د	قَص	ز	تی	قی	فا	ن	وَر
-	U	-	ک	-	U	-	ک	-	U	-	ک	-	U	-
فاعلن			فاعلن			فاعلن			فاعلن					

یاسخنامه

علوم و فنون ادبی
۱۳۹۱.۱۴

۱۳۲۹. گزیده ۳

هر	ب	ن	ع	ط	ت	بی	ر	می	ف	روش
-	U	U	-	U	U	-	U	-	U	کلا
سا	ث	ن	شد	ز	م	ی	ص	ف	ش	نم
-	U	U	-	U	U	-	U	-	U	-
مفعول			فاعلات			مفاعیل			فاعلن	

۱۳۳۰. گزیده ۱

ء	گر	ث	ز	آ	موخ	تن	سر	پ	تا	بی
U	-	کلا	U	-	U	-	-	U	-	-
ن	جو	ید	س	ر	ث	می	سر	و	ری	را
U	-	-	U	-	کلا	-	-	U	-	-
فعالن			فعالن			فعالن			فعالن	

۲

ب	سو	زند	جو	پ	د	رخ	تا	ن	بی	بر
U	-	U	-	کلا	U	-	-	U	-	-
س	زا	خُد	می	نست	مر	بی	ب	ری	را	را
U	-	-	U	-	U	-	-	U	-	-
فعالن			فعالن			فعالن			فعالن	

۳

د	رخ	ت	گر	با	ر	دا	نش	پ	گی	رد
U	-	کلا	U	-	U	-	-	U	-	-
پ	زی	را	ری	چر	خ	نی	لو	ف	ری	را
U	-	-	U	-	U	-	-	U	-	-
فعالن			فعالن			فعالن			فعالن	

۴

ث	با	قی	د	بی	لسب	بی	شی	س	وا	را
U	-	-	U	-	U	-	کلا	U	-	-
ن	با	شی	س	زا	وا	ر	جا	ی	ری	را
U	-	-	U	-	U	-	-	U	-	-
فعالن			فعالن			فعالن			فعالن	

۱۳۳۱. گزیده ۱

خا	د	ن	فر	قا	ن	رُه	د	عل	ع	مل
-	U	U	-	U	U	-	U	-	U	-
مو	ن	س	جا	ند	هر	ج	هار	م	م	را
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-
مقتلن			فاعلات			مقتلن			مقتلن	

پرسی سایر گزینه‌ها:

۱.

پ	چ	ما	ند	خ	ها	م	مگر	پ	سی	راب
U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	U
سی	ت	سی	علو	ت	چُن	ز	وی	پ	شی	تاب
U	U	-	-	U	-	U	-	U	U	U
فعلاتن			مفاعیلن				فعلن			

۲.

زن	د	پ	آ	بند	زن	د	گا	ی	چ	گفت
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	U
عی	ز	د	سب	حا	بی	چ	گو	ن	و	چو
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	U
مفعولن			فاعلاتن				مفعولن			

۳.

چونت	پ	خا	کند	باز	عا	ری	ی	تی	جا	
U	U	-	U	-	U	U	U	-	U	
عز	د	ت	گه	هی	هع	صی	ی	یق	رار	
U	U	-	U	-	U	U	U	-	U	
مفعولن			فاعلاتن				مفعولن			

۱۳۳۲. گزینه ۳

یا	نس	ت	ز	ن	تا	ز	ک	بر	سب	ز	ف	شا	نیش
-	U	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	U
مفعول			مفاعیل				مفاعیل				فعلون		

۱۳۳۳. گزینه ۲

(ب)

آ	ی	ن	ی	جا	ش	دست	چه	ر	ی	تا	با	ن	ت
-	U	U	U	-	U	U	-	U	U	-	-	U	U
هر	د	ی	کی	بو	د	ایم	جا	ن	م	ن	جا	ن	ت
U	U	U	-	U	U	U	-	U	U	U	-	U	U
مفعولن			فعلن				مفعولن				فعلن		

(ب)

د	لم	ش	کس	تی	تی	جا	نم	ة	نوز	جشم	پ	را	هت
U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U	-	-
ش	بی	س	یا	ة	م	در	آ	ر	زو	ی	ت	ما	هت
U	-	U	-	U	U	U	-	U	-	U	U	-	-
مفاعیلن			فعلاتن				مفاعیلن				فعلاتن		

ع ی	عُن	ج	ی	د	می	د	ی	من	یک	د	هن	پ	خند
-	-	U	U	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U
حُر	شی	د	من	سی	تا	ر	ی	من	با	غ	من	پ	خند
-	-	U	-	U	-	U	U	-	-	U	-	U	U
مفعول				فاعلات				مفاعیل				فاعلن	

ب) مفعلن فاعلات مفعلن فع

خل	و	ت	دل	نیست	جا	ی	صح	ب	ت	عَض	داد
-	U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U
دیو	لج	بی	رو	ز	ود	فی	رش	ت	د	را	ید
-	U	-	U	-	U	-	U	U	U	-	U
مفعلن			فاعلات				مفعلن			فع	

۱۳۳۴. گزینه ۳

ع ی	رو	ی	ن	در	مو	ی	ما	ه	ش	ب	تا	ری
-	-	U	U	-	-	U	-	U	U	U	-	-
حُر	شید	ه	آ	ز	آ	ش	تا	ری	م	ت	وا	ری
-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-
مفعول				مفاعیل				مفاعیل				فعلون

همان‌طور که مشاهده می‌کنید، تمام هجاهای مقابل در مصراع عیناً به هم می‌مانند؛ به‌جز هجای دهم مصراع اول و دوم، هم در مصراع اول قلبیت تغییر تلفظ هست و هم در مصراع دوم. باتوجه به جینش هجاها در هر دو مصراع و ارکان آن، «ه» در مصراع اول، بلند تلفظ می‌شود تا وزن بیت متناسب شود. نشانه‌های هجایی وزنی که برای بیت گزینه ۳ گفته شده به این شکل است:

-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

همان‌طور که مشاهده می‌کنید با نشانه‌های هجایی وزن اصلی بیت فرق دارد.

در ادامه تقطیع هجایی و ارکان سایر گزینه‌ها را نیز می‌بینیم:

۱.

ز	د	ری	ج	ها	ی	چش	هم	ن	ظ	ری	پ	ماه	دا	ری
U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	-
ج	ب	لند	بخ	تی	ع ی	دل	ک	پ	دوست	راه	دا	ری		
U	U	-	U	-	U	-	U	U	-	U	-	U	-	
فعلات				فاعلاتن				فعلات				فاعلاتن		

هجای ششم دو مصراع با یکدیگر فرق دارد. هر دو نیز قلبیت تغییر تلفظ را دارند؛ باتوجه به نشانه‌های هجایی دو مصراع و ارکان آن «تی» را در مصراع دوم «ب» تلفظ می‌کنیم.

۲.

ن	سنگ	دل	ک	ن	پ	لع	ل	بذ	ل	گو	دا	ری
U	-	U	U	U	-	U	U	-	U	-	U	-
پ	خُن	د	خُن	د	کم	خو	ک	نی	ج	رو	دا	ری
U	U	-	U	U	-	U	U	-	U	-	U	-
مفاعلن				فعلاتن				مفاعلن				فعلن

در هجای هفتم مصراع اول «ب» که برخلاف هجای مقابلش کوتاه است، قلبیت بلند تلفظ شدن را دارد.